REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XXIV. ÉVFOLYAM 5. SZÁM **Ára: 300 Ft** **2017. OKTÓBER**

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszavásárlás, megváltás, önmegváltás. A szó az 1745-ös jászkun redempcióra utal, amikor a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszavásárolták régi kiváltságjogaikat. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

Bernhardt András szólaltatta meg a Lehel kürtjét szeptember 17-én a Hősök terén, a X. Nemzeti Vágta döntőjén

Fotó: Váraljai Zoltán

TARTALOM

Emlékezés régi jászberényi tanárokra IV. ..... 2-7. oldal
Levéltári Nap Szolnokon ..... 7. oldal
Reformáció 500. évfordulója
– A Boldogasszony dervise ..... 8-9. oldal
Megújult útmenti kőkeresztek Jászalsószentgyörgyön ..... 9. oldal
Gondolatok a pásztorok patrónusáról
egy népi imádság kapcsán ..... 10-11. oldal
Verselő jászok és kunok ..... 11. oldal
JÁSZ-KUN KÖZÉLETI ARCKÉPEK
Dr. Selmeczi László régész a jászkun karakterről,
a Lehel kürtjéről és sport morális értékeiről ..... 12-14. oldal
Jász- és nagykunkapitányok
történelmi emléktúrája ..... 15. oldal
KÉPES RIPORT
A jász- és nagykunkapitányok 1848–1849-es
és I. világháborús emléktúrájáról ..... 16-17. oldal
EMLÉKEINK SUBLÓTJÁBÓL
A 19–20. századi jászberényi polgárság
és díszes házaik 1. rész ..... 18-21. oldal
Tisztelet a hősöknek Kunszentmiklóson ..... 21. oldal
Ki játszik ilyet? ..... 22-23. oldal
Negyven évvel ezelőtti kutyanevek
Jászjákóhalmán ..... 24-25. oldal
Kun települések összefogása:
kiállítás a szellemi kulturális
örökség nemzeti jegyzékbe történő felvételéért ..... 26-27. oldal
Az Alánok útján idén is ..... 28-29. oldal
A 80 éves Gubicz András jászkapitány köszöntése ..... 30. oldal
Jászkun Kapitányok Tanácsa Fülöpszálláson ..... 31. oldal
KÉPES RIPORT
A jász hímzés és a jász viselet
21. századi tovább éléséről ..... 32. oldal

Emlékezés régi jászberényi tanárokra IV.

A 20. század kezdetének viharos éveiben, az I. világháborúnak szenvedő résztvevője volt az a három tanár, Kameniczky Miklós, Békési Gyula és Horti József, akikről ebben a dolgozatomban megemlékezem. Közös volt még bennük, hogy mind a hárman mennyiségtan és természettan szakos tanári diplomával rendelkeztek.

Azt hittem, hogy már könnyű dolgom lesz, sok adatot, dokumentumot találok a munkához, de tévedtem. A történelem eseményei most is közbe szóltak, de megpróbáltam a rendelkezésemre álló anyagokból e tanárok életének kisebb-nagyobb részletét bemutatni.

Kameniczky Miklós mennyiségtan – természettan szakos tanár az 1908/09-as tanévben került a jászberényi főgimnáziumba helyettes tanárnak a budapesti II. kerületi állami főreáliskolából, ahol szintén helyettes tanár volt. Ezzel párhuzamosan rendes tanárként a dr. László-féle nyilvános magán főgimnáziumban is tanított. Ez idő alatt a II. kerületben a Mecset u. 17. szám alatt lakott.

A jászberényi gimnáziumban szükség volt az új tanerőre, ugyanis ebben a tanévben két első osztály indult. Kameniczky Miklósnak ez volt a második tanítási éve. A mennyiségtan, a rajzoló mértan és a természettan tárgyakat tanította.

A tanévet záró Értesítőben az ifjúsági önképzőkörben folyó munkáról részletes beszámoló olvasható, ennek egy részlete a következőképpen szól: *„Külön ki kell emelnünk azt a kis társaságot, mely mathematikai és fizikai ismereteinek kibővítése céljából önkéntesen állt össze, s Kameniczky Miklós tanár úr vezetése alatt nagy szorgalommal dolgozott a főgimnázium egyik kísérleti termében. Az ülések alatt többek között sorra kerültek a középiskolai mathematikai tanuló-versenyek feladatai, számos fizika példa, grafikus ábrázolás fejtegetése, néhány válogatott fejezet a felsőbb mathematikából, kísérletek homorú és domború tükrökkel, próbák különböző fémek sűrűségének meghatározására, kis távolságokat mérő eszközök, bemutatása. A résztvevők közül különösen kitüntek szorgalmukkal és hozzászólásaikkal: Günzel Elek, Hay László, Horti József, Weisz Alfréd VIII. és Schreiber Dezső VI. osztályos tanulók.”*

Tantárgyához kapcsolódó ismeretterjesztő előadást tartott 1909. április 17-én *A hangok világából (kísérletekkel)* címmel. A középiskolai matematika lapokban értekezése jelent meg *A henger és gömb tehetetlenségi nyomatékának meghatározása elemi uton* címmel. A Királyi Magyar Természettudományi Társulat rendes tagja volt.

A Magyar Turista Szövetég, a magyar Sí Szövetség és a legtöbb hazai turista egyesület hivatalos lapja

Az 1909/10-es tanév elején a *nagyméltóságú vallás – és közoktatásügyi magyar királyi Minisztériumból* a jászberényi folytatólagos alkalmazásáról kapott hírt, de 1909. október elsejétől, saját kérésére az eperjesi királyi katolikus főgimnáziumba áthelyezték. Úgy gondolom azért, mert hazakerült, ebben a főgimnáziumban érettségizett. A Budapesti Hírlapban 1911. június 15-én megjelent felhívás bizonyítja ezt: *„Kameniczky Miklós eperjesi kir. kat. főgimn. tanár felkéri azon iskolatársakat, kikkel 1901-ben Eperjesen együtt tett érettségit, hogy tízéves találkozó céljából címüket vele közölni szíveskedjenek.”* 1909. decemberében rendes tanárnak nevezték ki.

Két érdekes hírt találtam vele kapcsolatban. Eperjesen az iglói székhelyű Magyarországi Kárpát Egyesület (A rendszeres és szervezett magyar turista élet egyesülete) tagja, jegyzője volt – olvasható az Egyesület 1915-ös évkönyvében. Az Egyesület tagjai nagy kedvvel kirándultak. A kirándulások közül különösen négy emelendő ki, egyik közülük a Kameniczky Miklós szervezte május 24-i kirándulás Mincsol és Tarkő várához.

A Magyar Turista Szövetség, a Magyar Sí Szövetség és a legtöbb Hazai Turista Egyesület Hivatalos Lapjában, a Turistaság és Alpinizmus-ban jelentek meg írásai.

Az 1915. április 15-i számában például Hulyák Valérról írt. (Hulyák Valér gimnáziumi tanár. Az Magyarországi Kárpát Egyesület Eperjesi osztály választmányi tagja (–1915). A Magyarhoni Földtani Társulat rendes tagja (1900–). Nevéhez fűződik az első hazai ásványleírás)

Acta Musei Militaris in Hungaria, A Hadtörténeti Múzeum Értesítője 2015. évi 15. számában jelent meg Kreutzer Andrea írása, melynek címe: *A legszebb, a legtökéletesebb és a legfürgébb képes lap az Érdekes Újság.* Az Érdekes Újság Háborús Albuma és A Világháború Képes Albuma. Az írás lábjegyzetének 20. pontjában olvasható: *„A posta megint rendetlenül jár, ma első esetem volt, hogy nemhogy levelet, de ujságot sem kaptam, pedig kettőt is járatok: Az Ujságot és Az Estet.” – Kameniczky Miklós hadapród családjának, 1916. február 15. (75.298.1/Em); „Az E[perjesi]. L[apok].-at is már régen nem kapom, nem tudok semmit a magasabb eperjesi politikáról.” – Kameniczky Miklós 67. gyalogezredbeli hadapród családjának, 1916. március 5. (75.309.1/Em).*

Bár csak egy évig helyettesített Kameniczky Miklós Jászberényben, mégis úgy gondolom, a diákokkal közös munkája alapján meg kellett ismernünk életének e kis részletét.

Békési Gyula (1882–1914) mennyiségtan – természettan tanár. 1882. március 4-én született Zemplén vármegyében Mogyorósfalván (Leszkócz) – meghalt Bratunac, 1914. november 8. Születési neve Záreczky Gyula volt. Édesapja Záreczky Gyula eredetileg kereskedő, végül vasúti alkalmazott, édesanyja Király Mária. Nevüket 1898-ban változtatták Békésire. A felesége Haranghy Erzsébet, gyermekei Gyöngyi és Pál, illetve Gyula, akit édesapja már nem ismerhetett.

A középiskolát Miskolcon végezte, 1901-ben érettségizett. 1908 szeptemberében kapott tanári oklevelet mennyiségtanból és természettanból. Nevelői működését azonban már az 1905/06. tanévben a szegedi Délvidéki Földmívelési Gazdasági Egyesület konviktusában megkezdte, mint tanulmányi felügyelő. 1907-ben a szegedi főgimnáziumban volt gyakorló tanár, majd a nagybecskereki községi katolikus főgimnáziumban lett helyettes tanár.

Jászberényben 1909. február elsejétől dolgozott. Mennyiségtant, rajzoló mértant, földrajzot, természettant tanított okleveles helyettes tanárként. 1912-ben nevezték ki rendes tanárnak. Az első évben az alsóbb osztályok tanításával bízták meg. Az I. osztályban számtan órákon a következőkkel foglalkoztak: *A tizes számrendszer. A négy alapművelet egész számokkal, tizedes- és közönséges törtekkel. A méter-mérték. A közönséges és tizedestörtek egymásba való átalakítása. Időszámítás. Fejszámolás.* (Hol van már a fejszámolás?)

A II. osztályban rajzoló geometriát tanított, s a következő témákat dolgozták fel: *Mértani testek hálózatának szerkesztése, területüknek és térfogatuknak kiszámítása. Testek készítése adott méret szerint. Rokon testek. Szimmetriás testek. A testek axonometriás rajzolása.*

Kiemelkedő felkészültségű tanár volt, aki a hivatása mellett szívesen kivette részét más téren is a munkából.

A tanórán kívül ellátta a természettani szertár őrének feladatát, sőt az 1909/10-es tanévben a *dr. Orbay Antal féle zeneműgyűjteménynek őre volt.* Az iskolai önképzőkörben pályatételeket írt ki és dolgozatokat bírált el.

Az országos és a katolikus középiskolai tanáregyesület rendes tagja volt. Tevékenyen részt vállalt második, majd 1912-től első titkárként a helybeli nőegylet munkájában. Rendes tagja volt a szegedi katolikus körnek és a helybeli katolikus körnek 1912-től.

A kor legaktuálisabb témáit feldolgozó fizikai előadásaival állandó szereplője volt a főgimnázium ismeretterjesztő tevékenységének. Felolvasásait, melyek igen tanulságosak voltak, mindig nagy érdeklődés kísérte. 1909-ben kétszer tartott előadást *A víz és a levegő* címmel. 1910. január 22-én *Az elektromos sugárzásról* szóló előadását kísérletekkel tette színesebbé. 1911. február 25-én előadásának címe *Magas feszültségű elektromos áramok,* ekkor szintén kísérletek bemutatásával magyarázott, március 11-én pedig az *Elektromos erőátvitel* témát vetítéssel tette érthetővé. 1912-ben két, vetítéses előadása hangzott el, január 4-én *A színképelemzésről, tekintettel a csillagászati alkalmazásra,* illetve február 22-én *Legújabb felfogásunk az anyag szerkezetéről* címmel. Az előadásait a következő tanévben is vetített képekkel mindenki számára felfoghatóvá, 53, illetve 60 kép bemutatására került sor. 1913. december 13-án *Mozgás és nyugalom* és 1914. március 28-án *A levegő meghódítása* volt az előadás témája.

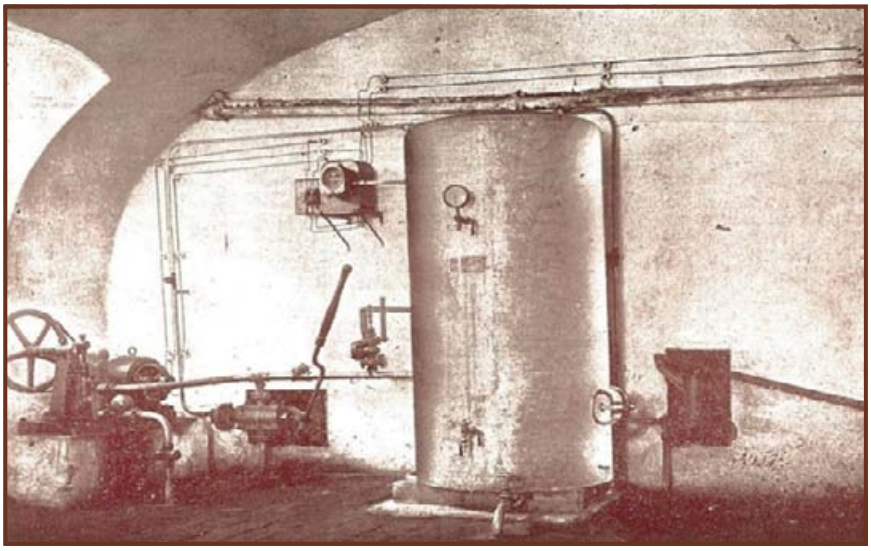

A jászberényi Magyar Királyi Állami Főgimnázium vízmű berendezése

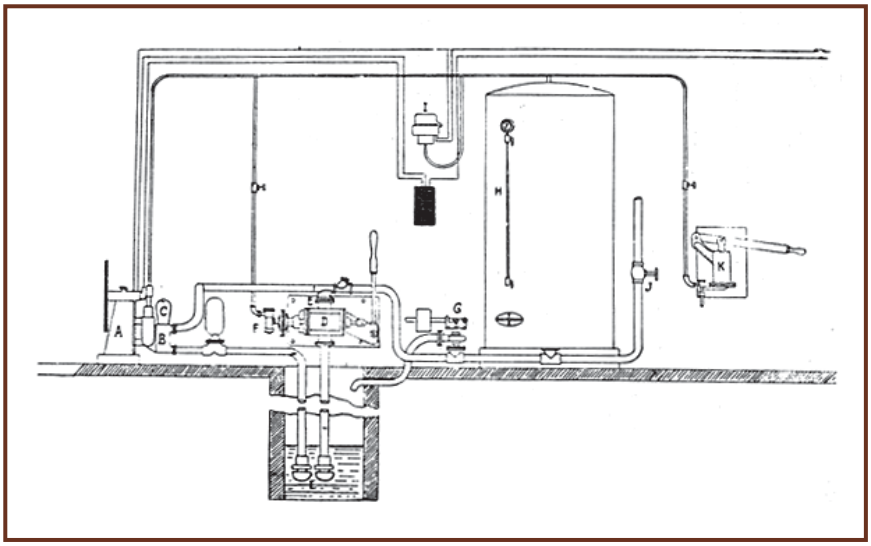

A jászberényi Magyar Királyi Állami Főgimnázium vízmű berendezésének függőleges síkmetszetű váza

Fontosnak tartotta a fizika tantárgy esetében a tanulók elméleti ismereteinek gyakorlattal való kiegészítését. A *„gyakorlati oktatás eszközei elsősorban a kísérletek és a fizikai gyakorlatok, de nem lehet figyelmen kívül hagyni azokat a megfigyeléseket sem, amelyeket a különböző művezetek, gyárak, technikai alkotások szemléltetése nyújt.”* – írja az 1913/14. tanévi értesítőben megjelent *Iskolánk vízmű berendezése, mint fizikai szemléltető eszköz* című értekezésében.

„Intézetünk fölszerelése a jelen tanév elején vízvezetékkel gyarapodott, s ezzel, lehet mondani, fizikai szertárunk is egy technikai eszközzel lett gazdagabb. Célom e berendezés rövid ismertetést nyújtani, s rámutatni azon fizikai törvényekre, amelyek szerint a művezet működését kísérő fizikai jelenségek közvetlen e szemlélő előtt bonyolódnak le.” – tért rá az akkor éppen időszerű eseményre.

Két konkrét példát emelek ki a magyarázatából, melyek e berendezés szemléltetésével a fizika oktatásában hasznosnak tart, s amelyek segítik a tanulókat a fizikai jelenségek, törvények megértésében. *(folytatás a 4. oldalon)*

(folytatás a 3. oldalról)

– „Szemünk előtt megy végbe az elektromos energiának mechanikai energiává való átalakulása az elektro-mótor utján. Ez a mozgási energia a víznek a bojlerbe való nyomásával a fölötte megsűrített levegőben potenciális energiába megy át, mely aztán a víznek használata közben a víz-áramlás alakjában ismét, mint mozgási energia jelentkezik. Az energia-átalakulásról tehát igen hű képet ad.

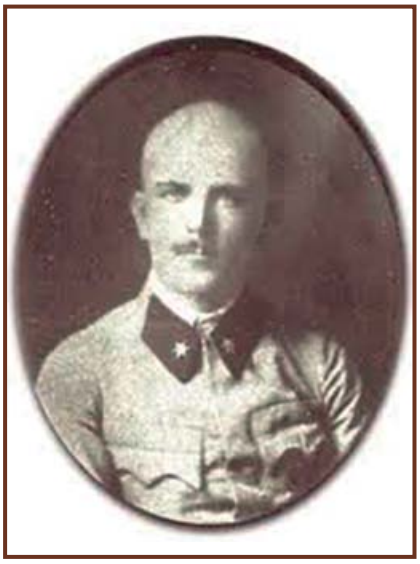

Békési Gyula katonaruhában

– De ott találjuk a lendítő-kerék tétlenségi nyomatékának befolyását a szivattyú működésének egyenletessé tételére;… A boyler légpárnájának térfogat-változásával járó nyomásváltozás pediog a Boyle-Mariotte féle törvénynek(p.v = c) igen tanulságos megfigyelését nyújtja….

… a tanuló egymással összefüggő kapcsolatban látja azokat a fizikai jelenségeket és olyan eszközök szerepét, amelyekről a tananyag körében elszigetelt ismereteket nyert.”

Diákjait gyárakba, üzemekbe vitte, hogy valóban lássák az elmélet és a gyakorlat kapcsolatát, a való életben zajló fizikai, mechanikai, technikai folyamatokat. Vezetésével a VII. és VIII. osztályos tanulók a jászberényi Fecske János villanytelepén és gőzmalmában megismerkedtek a *„telep berendezésével, a nagy gőzgéppel, amelynek magasnyomású gőze tartja üzemben a malmot, az áramfejlesztő gépet és látja el a fürdőt gőzzel és vízzel, megismerkedtek az áramfejlesztéssel és áramkapcsolással, valamint az akkumulátor-teleppel.”* A budapesti Ganz gyárban pedig szakértő kalauz vezetésével sorban megtekintettek mindent a feldolgozandó anyagtól kezdve a fém megmunkáláson át a kész *művezetek* raktározásáig, elszállításáig

A természettudomány művelője volt, de nem állt tőle messze a művészet. Az iskolai hangversenyeken tanártársaival énekelt, s városi műkedvelő előadások szereplője volt. Az 1910-es évben két alkalommal is részese volt kulturális eseménynek. Június 5-én az iskolai jótékonysági hangversenyen Kreutzer: Vasárnap a pusztán című művét és Schubert: Mi szép az éj című művét adta elő a tanári énekkar. Június 18-án pedig a katolikus kör kuglizójának megnyitásakor rendezett ünnepségen szerepelt Murai Károly Huszárszerelem c. vígjátékában. Így írt erről a Jász újság június 23-án: *„A férfi főszereplők sorában az összsikernek igazán főtényezői voltak Békési Gyula és Beleznay Béla a két Bakost személyesítve.”*

Békési Gyula a tanár, a tartalékos hadnagy 1914-ben a tanév befejezése után fegyvergyakorlatra vonult be a szegedi császári és királyi 46. gyalogezredhez. A tollforgatásához szokott tanárembert itt érte a háború kitörése. *„Novemberben Szerbia ellen vezényelték ezredét. Rettenetes tűzben keltek át csapataink a Drinán. Az átkelés oly veszedelmes volt, hogy az első pontonokból 24 ember közül alig 5-6 léphetett ki a túlsó parton, a többi hősi halált halt vagy sebesülés folytán harcképtelenné lett.*

Ő szerencsésen elérte a folyó túl partját. Szakaszát rendezte és rohamra ment az Obodnik nevű hegyen tartózkodó ellenség ellen.” – olvasható a 1914/15-ös tanévi Értesítő nekrológjában. A hős hadnagy szakasza élén harcolva kapta a *bal karján át lágyékába a halálos golyót.* 1914. november 6-án halt hősi halált.

Békési Gyula gimnáziumi tanár, tartalék hadnagy a Drina mentén

A második katonaruhás fénykép az Érdekes Újságban, 1915–1918-ban a hősi halottakról megjelent összeállításból származik.

Az összeállításban minden fénykép magyarázatában megtalálható az elhalálozás helye is.

Kiemelkedően bátor tetteiért 1918-ban posztumusz, a Katonai Érdemkereszt 3. osztálya kitüntetésben részesült.

Mély megilletődéssel tudatjuk, hogy szeretett kartársunk

Békési Gyula

áll. főgimn. r. tanár,
a cs. és kir. 46. gyalogezred tart. hadnagya

a Drina menti harcokban f. hó 6.-án hősi halált halt. Bajtársai ~~Dubravica~~ Bratunac községben temették őt el.

Fiatalon, 32 éves korában, dőlt ki sorunkból. Hét éven át buzgón edzette az ifju lelkeket az életküzdelemre. Most hónapok óta szilárdan állotta a háboru veszedelmeit, forgatta hősi kardját folytonos harcokban.

Kötelességét teljesítette mind halálig!

Lelki üdvéért november hó 16.-án 8 órakor mutatunk be sz. misét a helybeli Nagytemplomban.

Emléke fáj és lelkesít!

Jászberényben, 1914. november hó 14.-én.

Az áll. főgimnázium tanári testülete.

Nagy Jánosné Jászberény.

A gyászjelentés

1915. május 23-as keltezéssel Békési Gyula főgimn. tanár hősi halálának ifjúsági emlékalapja címmel a diákok alapítványt hoztak létre. *„A jászberényi áll. főgimnázium tanuló ifjúsága szeretett tanárának hősi példáján lelkesülve, hálából és szeretetből az összerakott filléreiből jutalom-alapítványt létesített, mely a jászberényi áll. főgimnáziumhoz kötve évenként felujitsa az ő hősi halálának emlékét. Az e célra a tanulók körében begyűlt összeg 200, az az Kétszáz K…Az alapítvány kamatjövedelméből évenként 10 K. a jászberényi áll. főgimnázium egyik jó magaviseletű és szorgalmas tanulójának jutalmazására fordítandó mindennemű megszorítás a tanári testület határozata alapján…”* – áll az alapító oklevélben.

Időrendben, ezen a helyen írom le, hogy a Békési család életében újabb szomorú, feldolgozhatatlan esemény következett be 1927-ben. *Egy kis diák tragédiája* címmel közölte a Jász-Hírlap 1927. február 20-i számában: *„A világháborúban hősi halált halt Békésy Gyula jászberényi tanárnak hasonlónevű 12 éves kisfia, ki az egri reáliskola növendéke volt, f. hó 13-án délben játék közben leesett az egri vár egyik bástyájáról és szörnyethalt. A tragikus véget ért kis diákot nagy részvét mellett temették el február 15-én délután.”* Ez a kisfiú volt Békési Gyula harmadik gyermeke, aki apja halála után született.

Tizennégy évvel Békési Gyula halála utána főgimnázium hős tanára és valamennyi, a háborúban elesett növendéke emléke előtt is tisztelegve állított emléktáblát az intézmény emeleti folyosóján. 1928. március 18-án hírelte a Jász-Hírlap, hogy Békési Gyula emlékére az emléktábla leleplezése május végén lesz.

Majd így ír erről 1928. június 24-én: *„Megható kis ünnepség folyt le a mult vasárnap délelőtt (1928. június 17-én) a gimnázium emeleti folyosóján. Ez alkalommal leplezte le az intézet azt a díszes emléktáblát, mit a háborúban hősi halált halt Békési Gyula tanár emlékére készítettek….*

Az ünnepségen megjelent Békési Gyula özvegye is gyermekeivel együtt. Az ünnepi beszédet Józsy Ferenc igazgató mondotta és meleg érzéstől áthatott szavaival mély benyomást tett a hallgató lelkében. Vázolta Békési Gyula tanári és társadalmi működését és érdemeit, ki bámulatos munkássággal szolgálta a pedagógia ügyét és a társadalom érdekeit….Emléke él és buzdít….”

„A mészkőből készült emléktábla Vágó Gábor kolozsvári szobrászművész alkotása, amely a baloldalon egy tanulót ábrázol, aki babérkoszorút tart Békési Gyula neve fölé. A jobb oldalon pedig egy angyal bal kezében égő mécsest tart, jobbjával pedig védi azt a szellő ellen. A tábla felső részében a magyar címer látható, melyet két angyal tart. Az alkotás falba illesztésénél Csák József jászberényi kőfaragómester segédkezett.

2014 novemberében, a Nagy Háború centenáriumi ünnepségsorozata keretében került sor az emléktábla renoválására és újraavatására. A felújítási munkálatokat Szabó Csaba végezte. A megemlékező ünnepségen Antics István iskolaigazgató és Bojtos Gábor főlevéltáros, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár munkatársa, a felújítás kezdeményezője, mondott beszédet.” – olvasható a Verseghy Ferenc Könyvtár portáján. Az ígéretes tehetségű fiatalember élete, tanári pályája sajnos nem teljesedhetett ki.

Az emléktábla

Horti József a harmadik mennyiségtan–természettan szakos rendes tanár, s Jászberény szülötte. Bathó Edit múzeumigazgató kutatása alapján tudom, hogy 1890. augusztus 22-én született Jászberényben.

Édesapja Horti József (1865– ?), földes. Édesanyja Molnár Erzsébet (1866–?). A szülők 1889. november 26-án kötöttek házasságot. Két évvel volt fiatalabb tőle testvére, Ilona, aki 1916-ban lett Mészáros József felesége. Az ő családi életéről nem találtam semmilyen információt. 1901-ben iratkozott be szülővárosa főgimnáziumába. Az első osztályban 56-an kezdték a gimnáziumi tanulmányaikat, a VIII. osztályra már csak 12-en maradtak. Második osztálytól kezdve tandíjmentességet kapott és a Fodor-féle Erzsébet alapítvány ösztöndíjasa volt. Az 1908/09-es tanévben a *felsőbb osztályú tanulók testfejlődéséről és tornászati képességéről* felmérést végeztek a tanév elején és a végén. Az adatokat táblázatba foglalták, amiből sok dolgot le lehet olvasni. Horti József magassága 160,5 cm-ről 162 cm-re nőtt, testsúlya 60 kg volt, ez nem változott, de felkar *körülete,* mellkas *körülete* nőtt. Az erőfelvételi adatai alapján a legjobb osztályzatot, egyest kapott. VII. és VIII. osztályban az önképzőkör szorgalmas, aktív tagja volt. VII. osztályban több társával együtt a kör könyvtárosává választották, több ízben sikert aratott a *szavalásban,* köri dolgozatok és szavalatok *megbírálásban* is kitűnt. *(folytatás a 6. oldalon)*

(folytatás az 5. oldalról)

VIII. osztályban dicséretesen dolgozott a matematika-fizika kis társaságban – Kameniczky Miklósnál írtam róla. Az önképzőkörben népszerű természetrajzi dolgozatával elnyerte a kitűzött jutalmat. 1908. november elsején Fodor Imrének, az iskola jótevőjének a sírjánál ő mondta a méltató, köszönő beszédet.

Az iskolai testnevelés egyik szervezése volt az előtornászok tanfolyama, ennek VII. osztályos korában résztvevője volt Horti József is. Házi díjlövészeti verseny eredménye alapján megkapta a *nm. Honvédelmi Miniszter úr ifjúsági lövészérmét.*

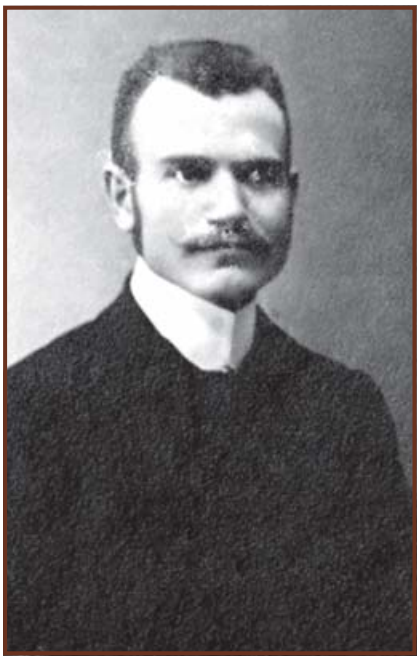

Horti József érettségi tablóképe

1909-ben jól megfelelten érettségizett. S az évzárón *„Horti József, VIII. oszt. tanulót a Szele Gábor alapból a hittanból kitüntetett szorgalmáért, valamint az isteni tiszteletben a tanév folyamán tanúsított buzgalmáért és erényességéért a hittanár és a tantestület ajánlatára a Mélt. és Főt. egri székes főkáptalan 60 arany forinttal jutalmazta 143 kor. 20 fill. értékben."*

Tanulmányait a budapesti egyetemen folytatta. Tanári pályáját pedig a trencsényi királyi katolikus főgimnáziumban helyettes tanárként kezdte, de egy időre megszakadt pályafutása. Ő is, mint oly sokan, részt vett az első világháborúban, tartalékos hadapródként, megsérült, fogságba került. Az Est című újság 1915. december 7-i számában írták *Rokkant hadifoglyok hazaérkezése címmel: „Ma reggel Budapestre érkezett 26 rokkant katona, a ki a múlt év óta hadi fogoly volt Nisben. E hossz idő alatt, mint beszélik, sokat nélkülöztek, mert az élelmezés nemcsak egyforma, de rossz is olt, legtöbbször kását kaptak, de még ezen sem volt se zsír, se só. A hosszú telet sok szenvedés között töltötték, lábbelit alig kaptak, ha kaptak úgy nem cipőt, hanem bocskort.*

A bolgárok bevonulása után, november 13-án indultak Nisből, a honnan Pirotba kocsin, onnan Szófiába vonaton mentek. Szófiából Lompalánkába újból vonaton utaztak, onnan Orsováig, majd Zimonyig hajón, Zimonyból Kamenicáig ugyancsak hajón jöttek hazafelé. Kamenicából Újvidéken keresztül azután vonaton jöttek Budapestre."

A 26 rokkant katona egyike volt Horti József. A rokkant honvédet II. osztályú ezüst vitézségi éremmel és Károly csapatkereszttel tüntették ki, s a Háborús Emlékérem tulajdonosa volt.

1917-ben került haza volt iskolájába. A *nm. Miniszterium* dr. Fraenkel Jenő katonai szolgálata miatt küldte Jászberénybe helyettesíteni. 1940-ig mennyiségtant, természettant, rajzoló geometriát, szépírást, görögpótló irodalmat, s 1922-ben Kovalik Rezső helyett természetrajzot tanított. Még az 1917/18-as tanévben rendes tanárrá nevezték ki.

Az 1927/28-as tanévben a státusrendezés, a tanári rend helyzetében igen jelentős változás következett be. Horti József a VIII. 2. fizetési osztályba került, mely magasabb illetményfokozatot is jelentett. E tanév során több tanártársával *együtt az új Utasítások szellemének megfelelően mintatanításokat, illetve összefoglalásokat tartottak.*

Osztályfőnökként is részt vett a tanulók nevelésében. Az 1928/29-es tanévben a III. osztály osztályfőnöke lett, ahol a mennyiségtant és fizikát is tanította. A heti 2 fizika órán sok mindennel foglalkoztak.

Tanulták a diákok a következőket: *Fizikai alapfogalmak. Szilárd, cseppfolyós és légnemű testek fizikája. Hőtan, hangtan, fénytan, mágnesség és elektromosság legegyszerűbb törvényei.* Úgy vélem, hogy próbálta a legfontosabb alapismereteket megtanítani a diákoknak. Hiszen fizika tanulmányokat ezután majd csak VII. és VIII. osztályban folytattak a tanulók. Az év során öt dolgozatot íratott.

VII. és VIII. osztályosok részére – évente váltakozva – rendkívüli tárgyként az 1930-as évtől pedig, általában heti 2 órában, öntevékeny fizika gyakorlatokat vezetett, ahol a tanulók nagy kedvvel és kitartással végezték a nehéz és türelmet próbára tevő méréseket. *A gyakorlatok tárgya: a fizikai alapfogalmak mérés útján való megismerése; gyakorlati feladatok számítással való megoldása és kísérletek összeállítása.*

Az 1933/34-estanévben kezdődött az iskolában a rendszeres munkáltató fizika-tanítás a VIII. osztályban, Gergely Adolf vezetésével. Horti József a következő tanévben tanított a VIII. osztályban, s ő vezetett ilyen fizika órákat. Ez a munka folytatódott a következő években is.

Az 1938/39-es tanév II. félévében bemutató órát tartott a VII. osztályban fizikából Az óra témája a csonka gúla volt. A tanórai munka mellett a fizikaszertár őre, a tanári értekezletek másodjegyzője és a Segélyző Egylet könyvtárosa volt

A tanítási módszerek tökéletesítése érdekében a szertárak anyagának szaporítására, bővítésére törekedtek az iskolában. *A gyűjtemények gyarapítása Gergely Adolf, Horti József, Korber Ernő, Kovalik Rezső, Németh Miklós tanárok érdeme* – írják 1931/32-es iskolai értesítőben.

A fizika órákon tanultak kiegészítésére, elmélyítésére szervezte a tudományos, tanulmányi kirándulásokat. Ezeken olyan méréseket, megfigyeléseket végeztek, melyek a mindennapi életben is hasznosak lehettek a tanulók számára. Az alábbi programokon hol egy osztály, hol egy vegyes csoport volt tevékeny résztvevő. Vezetésével 1931. május 13-án *távolságbecslés céljából félnapos kiránduláson vettek részt Kerekudvar határa mentén* a VII. osztályosok.

1932. február 23-án a VI., VII. és VIII. osztályok tanulói Budapestre kirándultak. Meglátogatták az *Állami Térképészeti Intézetet, hogy megismerkedjenek a házi térképezés gyakorlati részével.* Ezt követően a magyar államvasutak gépgyárát tekintették meg. Délután a tehetségvizsgáló intézet műszereit tanulmányozták. A fővárosi program vezetői Horti József mellett Gergely Adolf és Újvári Gyula tanárok voltak.

Május 4-én pedig félnapos kiránduláson most az I. b osztály tanulóival a *szabadban való távolságbecslést* gyakorolták.

Esti kiránduláson vettek részt a csillagos ég megfigyelése céljából 1933. május 6-án a VII. és a VIII. osztályosok. 1934.

május 12-én a VII. osztály tanulóival Kerekudvar határában, 1936. május 16-án pedig a VIII. osztályosok a Négyszállási tanyáknál trigonometriai méréseket végeztek.

1938. május 14-én és 1940. május 28-án távolság- és magasságmérési gyakorlatokra került sor Jászberény határában. 1940. április 19-én este ugyancsak a *csillagos ég szemlélése volt* feladat, a csillagképek megismerése, felismerése közelebb hozta a diákokhoz az Univerzumot.

A művészet is helyet kapott a kirándulásokon. 1936. november 24-én a Szent Ferenc kolostorban az új freskókat tekintette meg a tanulókkal.

Az iskolán kívül több egyesületben tevékenykedett. A Katolikus és Országos Középiskolai Tanáregyesület és a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Egyesület alapító tagja volt. S tagja volt a jászberényi Kaszinó Egyesületnek.

A szakmai egyesület, a Természettudományi Társulat munkájában is részt vett. A Társulatba való felvételéhez ajánlóra volt szükség. Baranyi Balázs főgimnáziumi tanár lett az ajánlója, aki a középiskolában tanára volt, majd kollégák lettek. Mindig emeltebb tagdíjat fizettek a Társulatnak mind a ketten. Sőt Baranyi Balázs *végrendeletileg 4,282,000 korona adományt juttatott* a Társulatnak – írja Természettudományi Közlöny 1927. április 1-jén.

A főgimnázium ismeretterjesztő tevékenységében is részt vett. 1918. március 9-én a Holdról hallhattak tőle előadást a résztvevők, előadását vetített képekkel tette színesebbé. A felolvasói est belépődíját a Tanárok Nevelő Háza javára fordították.

23 tartalmas év után fejeződött be jászberényi pályája. 1940. augusztus 1-i hatállyal a *m. kir. közoktatásügyi miniszter Horti József áll. gimn. tanárt Szentgotthárdra helyezte át.* – hírelte a Jász Hírlap 1940. augusztus 3-i számában. Nem tudtam információt szerezni további életéről.

Három tanárról emlékeztem meg, akikről a bevezetőben azt írtam, közös bennük a háborús múlt, a választott szak. Az írás során újabb közös vonásokat állapítottam meg: az elhivatottságot a tanítás iránt, az érdeklődés felkeltését új dolgok iránt, az ismeretek átadásakor a felfedezőúton együtt haladást a tanulókkal. Úgy vélem, hogy Einstein mondása rájuk is érvényes: *A legnagyobb tanári művészet, hogy az alkotás és a felismerés örömét ébresszék.*

Források:

A jászberényi gimnázium 1901/02 és 1939/40 tanévek közötti évkönyvei

A Jász-Hírlap 1921–1944 közötti számai

Természettudományi Közlöny 1927. 04. 01. 842. füzet

Az Est 1914 –1939 közötti számai

Honvédségi Közlöny 1894–1948/ Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára – Személyes ügyek.

Budapesti Cím- és Lakjegyzék 1900–1928, közötti számai, A ministeriumok fönhatósága alá tartozó hatóságok és intézmények címszó alatt

Budapest Hírlap 1900–1939 közötti számai

Horti József
1932-33-as tanévi tablóképe

Magyarország tiszti cím- és névtára 1900–1944 közötti számai, Magyarország M. kir. Vallás és közoktatásügyi ministerium címszó alatt

http://docplayer.hu/19316476-A-hadtor-te-ne-ti-mu-ze-um-ertesitoje-15-acta-musei-militaris-in-hungaria.html

http://katonahoseink.hu/hhh/euindex.html

Bojtos Gábor: Egy hősi halott tanár: Békési Gyula. In: Jászsági Évkönyv 2014. 194-200.

https://www.vfmk.hu/hu/node/10302

http://real-j.mtak.hu/9824/1/MTA_KarpatEgyletEvkonyve_1917.pdf

Csörgő Terézia
nyugalmazott biológia-kémia szakos tanár

Levéltári Nap Szolnokon

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár 1997-ben rendezte meg első alkalommal a Levéltári Napot, amelynek kezdettől fogva a szolnoki Megyeháza díszterme adott otthont. Ez év szeptember 12-én a 20. Levéltári Nap megrendezésére került sor, amelyet népes közönség tisztelt meg részvételével.

Elsőként Kovács Sándor, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés elnöke köszöntötte a jubileumi rendezvény résztvevőit, majd sor került a *Pro Archivo Díjak* átadására. A díjat 2015-ben alapította a levéltár azzal a céllal, hogy elismerje mind azon személyek munkáját, akik más területen dolgozva segítik a közgyűjtemény tevékenységét, szolgáltatásait. Ebben az évben három személy kapott *Pro Archivo Díjat. Molnár Lajos Milán,* a Szolnoki Agora igazgatója a családkutatók részére nyújtott segítségéért, *Ari Ilona,* a szolnoki Családkutató Klub vezetője a megyei családkutató mozgalom elindításáért és működtetéséért, *Szathmáry István* újságíró pedig a levéltári dokumentumok és kutatások sajtóban való népszerűsítéséért érdemelte ki a levéltár elismerését. A díjátadás után megkezdődtek az előadások, amelyek sorát *dr. Bíróné dr. Fehér Hajnalka* levéltár vezető nyitotta meg, aki a Közjegyzői Levéltár gyűjteményét mutatta be az érdeklődő közönségnek. *Hajdók Judit* orgonakutató előadása Komornyik Ferdinánd legnagyobb orgonájáról szólt, amely a mezőtúri református templomban található, *Dr. habil Örsi Julianna* történész a túrkevei lelkészek amerikai misszióban betöltött szerepéről beszélt, míg *Mucsi László* segéd-levéltáros a református iskolák II. világháború utáni vallásos nevelését mutatta be. *Szikszai Mihály* főlevéltáros Szolnok város vasúttörténetének néhány érdekes mozzanatát tárta a hallgatóság elé, *Csönge Attila* levéltár-vezető pedig előadásában arra adott választ ki is volt Szolnok városrendezési tervének igazi atyja. Az előadások sorát *Dr. habil Pethő László* ny. egyetemi docens zárta, aki Egy politizáló menedzser a közelmúltból címmel Gorjanc Ignác, az egykori Lehel Hűtőgépgyár vezérigazgatójának mozgalmas pályaképét mutatta be. A 20. Levéltári Nap fogadással és baráti beszélgetéssel zárult a szolnoki Megyeházán. ***Iris***

Reformáció 500. évfordulója – A Boldogasszony dervise

A török hódoltság idején, egy Jászberényben játszódó vallásos történet a Nemzeti Színház színpadán

A *Budapesti Hírlap* 1934. április 5-i száma a Nemzeti Szinház egy új darabjának főpróbájáról számol be.

A darab címe azonos rövid kis tanulmányunk címével. Talán a kedves olvasó számára rögtön felvetődik a kérdés, miért is lehet érdekes ez a régi színházi bemutató a jászberényiek számára 2017-ben a Reformáció 500. évfordulóján. A színházi darab története a török hódoltság idején játszódik. Főszereplője a derék Halil dervis – egy török világcsavargó –, aki bölcsességével kibékíti Jászberényben az egymással torzsalkodó magyar katolikusakat és protestánsokat. Kicsit rövidítve felvázoljuk a darab történetét, amely 1620-ban játszódik Jászberény városában.

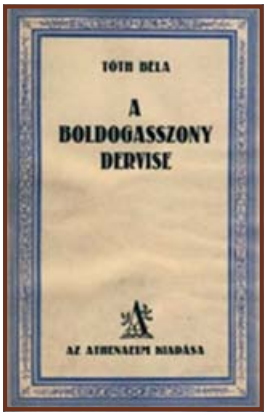

***A Boldogasszony dervise** című könyv címlapja*

A város katolikus plébánosa még fiatal korában polgári életet élt. Felesége korai tragikus halála miatti bánatában a papi pályára lépett. Házasságából egy fia született, akit Sólya Kelemennek hívtak. A fiatalember szerelmes lett a református pap leányába, akit Dienes Rozsálynak hívtak. A pápista és a kálomista egyházi vezetők ellenséges érzülettel viselkedtek egymás iránt. Ez a gyűlölködés a fiatalok boldogságát is veszélyeztette. A történet azzal bonyolódott, hogy Kelemen a fiatal katolikus fiú a megáradt Zagyvából kimentette az éppen Jászberényben tartózkodó világcsavargó Halil dervist.A dervis hálából elment a Szinán budai pasához, hogy járuljon hozzá, hogy a katolikusok újraépíthessék düledező templomukat. A dervis még az egymással ellenségeskedő papot és a lelkészt is kibékítette. Már mindenki azt gondolta, hogy nincs semmi akadálya a fiatalok boldogságának, de újra kitört a háború. Nem tudták eldönteni, hogy a jövendő kis gyermeket milyen vallásra kereszteljék. Ismét csak Halilt, a bölcs dervist hívták segítségül. De ő nem Allah-hoz, hanem Boldogasszonyhoz fordult segítségért, hogy csodát tegyen. Boldogasszony valóban csodát tett, Kelemen feleségének Rozsálynak ikrei születtek, egy kisfiú és egy kisleány. Így aztán szent lett a béke a két nagypapa között. A két egyházfi, a lelkész és a pap is meg tudta keresztelni saját vallására egy-egy unokáját.

E novella szerzője **Tóth Béla** (1857–1907) egy költő és egy írónő fia. Eredetileg orvosnak készült, és részt vett az 1870-es évek törökbarát mozgalmában. Járt Konstantinápolyban, tagja volt egy neves török basának díszkardot vivő küldöttségnek. Innen eredt a szerző kiemelt érdeklődése a török élet iránt. Egyetemi tanulmányait abbahagyva, teljesen más pályát választott. Végül újságíró, filológus, művelődéstörténész, író és műfordító lett. A századforduló elismert és sokoldalú publicistájaként tartották számon. 1897-ben írta meg tanulmányunk tárgyát képező novelláját, amelyből a Nemzeti Szinház egy sikeres darabot hozott létre. Szépíróként novelláiban letűnt korok, különösen a török hódoltság világát elevenítette fel. Ő tárta fel a 16. századi budai dervis *Gülbaba* történetét is. A legjelentősebb műve egy hatkötetes nagy munka *A magyar anekdotakincs (1898–1903) című gyűjteménye. „Egy népét, hazáját, múltját, történelmét szerető, morális lény magatartása tükröződik abban a tengernyi anekdotában, amit a magyar anekdota óceánjából kimeregetett”* – írta egy neves irodalomtörténész. Ez a munka a művelődés bármely területével foglalkozók számára ma is sok felvilágosítással szolgál.

A Nemzeti Színház nagytekintélyű igazgatója **Hevesi Sándor** felkért két neves színházi szakembert, **Békeffy Lászlót** és **Orbók Attilát,** hogy írják át a novellát színházi darabbá. A kritikusok szerint ügyesen aknázták ki a darabban lévő lehetőségeket. A neves színházi szerzők kibővítették a novella anyagát, és ahogy a korabeli kritikusok írták a második felvonás szinte már teljes egészében az ő találmányuk lett.

A darabnak volt még egy további érdekessége. A bemutató előtt per támadt, hogy kit illet meg Tóth Béla irodalmi hagyatéka. A néhai Tóth Béla örökösei tiltakoztak a novella színpadra állítása ellen. Azt mondták, hogy a szerzői jog megsértése nélkül a Nemzeti Színház nem adhatja elő az átdolgozott novellát. A színház azt állította, hogy a szerzői jogot megszerezték a *Magyar Írók Segélyegyletétől,* amelyet az elhunyt író édesanyja ajándékozott az egyletnek. Az örökösök ennek ellenére keresetet nyújtottak be a bírósághoz. Végül aztán peren kívüli megegyezés született a színház és az örökösök között.

Az eredeti terv szerint a főszerepet – Halil dervis szerepét – Rózsahegyi Kálmán játszotta volna. Végül a színház egy másik neves színésze, Sugár Károly játszotta a dervis szerepét. A Nemzeti Szinház előadásán egy egész sor jeles művész szerepelt, így Timár József, Major Tamás (aki akkor 24 éves volt), Ungvári László és Bot Béla.

A darab nagy sikert aratott a közönség körében. A kritikusok már megosztottak voltak. *„A három vallás jóindulatú, Bölcs Náthán-szerű együtt kezelése színpadi fogásnak esetlen, igazságnak bántó”* írta a Katolikus Szemle 48. (1934) számában Szira Béla, a szín-

Részlet a filmből. Forrás: Színházi Élet – Színházi Hét 1934/17. száma

házi krónika rovatában. Az érdekesség és a véletlenek a darab körül még tovább fokozódtak. A *Színházi Élet* 1926-ban megjelent száma öles betűkkel számol be, hogy egy amerikai darab *Abbies Irish Roose* tartalma teljesen megegyezik Tóth Béla *A boldogasszony dervise* című novellával. A darab szerzője Annie Nichols, hatalmas (anyagi) sikert ért el. Ahogy a színházi újság beszámolt, öt esztendeig egyfolytában

játszották sok amerikai város színházában. A cikk szerzője állította, hogy az amerikai darab tartalma majdnem szóról szóra megegyezik Tóth Béla ismert novellájával. További érdekessége, hogy a darab amerikai szerzője nem engedte meg, hogy ezt a művet Európában előadják. Végül a szerző azzal zárta le a cikkét, *„…objektivitás azt kívánja, hogy elismerjük lehet szó csodálatos véletlenről, már annál is inkább, mert Amerika a mi európai szemünkkel régóta a csodák és a véletlenek országa.”*

Felmerült bennem egy kérdés, ennek a régen elfeledett darabnak van e mondanivalója a mai Európa emberéhez. Igen van, mondhatjuk nyugodtan. Egy tekintélyes újságíró, Gömöri Endre 2002-ben a Népszabadságban írt egy nagyon érdekes cikket *„Csúcsforgalom az Al Sirat hídján”* címmel. Idézzünk gondolataiból röviden: *„A veszélyek és a bonyolultság említése felidézi bennem egy régi kedves gyerekkori olvasmányom emlékét. Az író Tóth Béla, a XIX. század utolsó harmadájának novellistája, akinek nevét azóta elfeledte az irodalomtörténet. Keleti utazási élményeiből merítette* ***„A boldogasszony dervise”*** *című kötetének novelláját. Az egyikben arról beszél, hogy az igazhívőknek élete végén át kell haladnia az Al Sirat folyó hídján, hogy eljussanak a paradicsomba'.A híd azonban valójában egy görbe kard pengéje, és aki elvéti a lépést, azt a folyó elsodorja.”*

(Al-Sirat az Iszlám vallásban egy hajszál keskeny híd, amelyen minden embernek át kell mennie az *„Ítélet Napján”*, ha be akar jutni a Paradicsomba.)

Ebből legyen annyi tanulság, hogy vegyük elő Tóth Béla novelláját és legalább olvassuk el. Képletesen és áttételesen, lehetújra csúcsforgalom van és lesz Al Sirat hídján.

Források:
Tóth Béla: Boldogasszony dervise és egyéb elbeszélések Budapest, Athenaeuma irodalmi nyomda 1914. (http://mek.oszk.hu/02000/02073/02073.htm#1)
http://mek.oszk.hu/02200/02228/html/04/545.html
8 Órai Újság, 1932. január (18. évfolyam, 1-25. szám) 1932-01-14/10. szám
Színházi Élet, 1926. 29. szám, 7-9.
Magyar Kultúra, 1928. 604-604.
https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Nepszabadsag_2002_11/?query=A%20boldogasszony%20dervise&pg=621&layout=s

Metykó Béla helytörténeti kutató

Megújult útmenti kőkeresztek Jászalsószentgyörgyön

A szenvedő Krisztust ábrázoló kőkereszteket a régi időkben általában a földjük vagy a házuk elé állíttatták a tehetősebb, mélyen vallásos birtokosok. Ezeknek a kereszteknek a vallásos áhítat kifejezése mellett olykor bűnbánó, hálaadó vagy bajelhárító szerepük is volt. A nemrégiben felújított két kőkereszt a község szélén, a 32-es úton, nem a mai helyén állt eredetileg.

A község déli végén lévő felújított kereszt
Fotó: Gondos Márk

Sós Tamás plébános úr felszenteli a község északi szélén lévő felújított keresztet
Fotó: Jakusné Vámos Mária

A régi, pontos helyük, keletkezési idejük bizonytalan. A község déli végén lévő kereszttől is csak az tudható, hogy 1764-ben Tóth Mihály javíttatta, tehát ennél is régebbinek kell lennie. 1888-ban a Mária Olvasó Társulat is javíttatta és a Vadas erdő mellől a mai helyére, az akkoriban létesült Szászberek felé vezető kövesút mellé helyezték át. 1935-ben ismét javították. A legújabb felújítására 2015-ben került sor, mikor is a Jászmetál Kft. ügyvezető igazgatója László Attila, a telek tulajdonosa kötelességének érezte, hogy a rossz állapotban lévő útmenti keresztet szakember segítségével restauráltassa. Így ma már jól láthatók a talapzaton a jellegzetes barokk díszítések is. A telektulajdonos ilyen irányú tevékenységét korábban az egri érsekség emlékplakettel ismerte el a jászberényi Nagyboldogasszony Katolikus Általános Iskola és Szakközépiskola felújításáért.

Szintén nagyon dicséretes és elismerésre méltó a község északi szélén lévő kereszt felújítása is. Ennek a keresztnek is megvan a maga története. Lippay Lajos plébános könyvében írja: *„A község északi szélén 1839-ben Bajtai Csikós János egy fakeresztet csináltatott, de ez már enyészetnek kezdett indulni, s egy díszes vasrácsozattal ellátott kőkeresztel pótoltatott.”* Tehát a kőkereszt felállításának pontos idejét és helyét sem ismerjük. Annyi azonban tudható, hogy e keresztet a köztudat régebben a „Pap keresztje” névvel illette, mivel a „Paptanyánál” az egyházi birtok közelségében állhatott. Ez a kereszt a II. világháború idején eltört, megsérült. Tóth M. Balázs 1959-ben megcsináltatta és behozta a felvég szélén lévő lakásuk udvarába, majd Eörsi Istvánné lett a ház tulajdonosa és a kereszt gondozója. A lakóház jelenlegi tulajdonosa Jakusné Vámos Mária tanárnő, folytatva az elődök áldozatos tevékenységét, nagyon szépen felújíttatta és felszenteltette ez év tavaszán a múltnak e becses, szakrális emlékét.

A mostanában felújított kőkeresztek látványa mindenkit elégedettséggel tölt el. Jó lenne valamilyen módon átmenteni az utókornak a község többi régi szobrait, keresztjeit is.

Lukácsi László helytörténeti kutató

„Köszönteni jöttünk, óh dicső szent Vendel….”
Gondolatok a pásztorok patrónusáról egy népi imádság kapcsán

A parasztság életében az ősz, a betakarítás, az állatok beterelésének, a pásztorok számadásának, következő évre való felfogadásának ideje volt. Mint az élet fontos állomásait, ezeket az eseményeket is megünnepelték. Magyarországon a betereléshez fűződő szokások elsősorban Mihály (szept. 29.), Vendel (okt. 20.), Demeter (okt. 26.), Márton (nov. 11.) és Simon-Júdás (okt. 28.) napjához kapcsolódtak. Ezek közül a Mihály, Demeter és Márton napi pásztorünnepeket elsősorban az evés, ivás, tánc jellemzett, míg a Vendel napi szokásokat elsősorban az egyházi jellegű mozzanatok, de számos példát lehet hozni a világi és szakrális szokások keveredésére is. Szabadfalvi József, a témát alaposan feltárva megállapította, hogy: *„a szilaj pásztori élet és tobzódás pogány, eretnek szentjét, Dömötört akarták helyettesíteni valóban keresztényi jámbor szenttel, Vendellel.”*

A szent kultusza a 18. században a barokk hatására, a Rajna vidéki dél-német telepesek révén terjedt el Magyarországon, elsőként a Dunántúlon, majd Közép- és kelet Magyarországon. Virágkorát a 19. században élte. A szenthez fűződő legenda szerint, Vendel ír – más források szerint skót – királyfi volt a 7. században. Megelégelve a királyi udvar kicsapongásait Rómába zarándokolt és remeteként élt, majd később a Rajna vidékén legeltette az uraság nyáját. Értett a beteg jószágok gyógyításához, ezért vált a néphagyományban a pásztorok patrónusává, hozzá imádkoztak dögvész esetén. Magyarország keleti részén a palócoknál és a Jászságban volt rendkívül népszerű a szent kultusza. Mindkét terület az egri egyházmegye részét képezte, Eger központtal, mely a 17-18. században, a katolicizmus és a barokk fellegvára volt. Barkóczy Ferenc egri püspök szorgalmazta ezen a vidéken Szent Vendel tiszteletét.

Az, hogy a Vendel kultusz egyik szigetévé vált a Jászság, az itt élők életformájával magyarázható. A jászok életét évszázadokon át meghatározta az állattartás, ami a vagyon, a gazdagság fokmérője volt. A térség sajátos földrajzi környezete (lápos, folyóktól elárasztott dús legelők, rétek) kedvezett a legeltető állattartásnak. A 19. században egyre nagyobb szerep jutott a juhtenyésztésnek, melynek hatására fejlődésnek indult a szűcsipar. A hatalmas állatállományt olykor pusztító dögvészek sújtották, ennek megfékezésére állították az emberek a Jászság 18 településén azt a 14 Vendel szobrot, melyek elődeink népi vallásos megnyilvánulásának

Szent Vendel szobor
a Jász Múzeum gyűjteményéből

szép tárgyi emlékei.(A Szent Vendel kultusz európai elterjedését részletesen feldolgozta Dr. Gulyás Éva, 1986-ban) A jászsági Vendel szobrok egyik csoportja Rajna vidéki, a másik magyar pásztorviseletben – bajusszal, pásztorkalapban, subában, oldalán kulaccsal, tarisznyával, kezében juhászbottal, lábánál juhokkal – ábrázolja a szentet. A jászapáti templom kerítésén álló szobor jellegzetessége, hogy a szent kezében pásztorbot helyett, egy keresztet tart. A jászladányi szobor szerzetesként jeleníti meg Vendel alakját, mely a régi, pásztorként ábrázolt, tönkrement szobor pótlására készült 1995-ben.

A Jászságban a Vendel szobrok egy részét magánszemélyek, másik részét a 19. század végén 20. század elején alakult Vendel Társulatok állíttatták fogadalomból. Ezek a társulatok csak névleg voltak egyesületek, a valóságban a juhos gazdák spontán gazdasági szervezetit jelentették, melyek alapszabályzattal és vezetőséggel rendelkeztek. Jászberényben kettő, Portelken, Jászboldogházán, illetve annak határában Jakabon és Csíkos–Kutyinában valamint Tápióréten egy-egy ilyen társulat működött. A patrónus névnapján (okt. 20.) búcsút tartottak Erre az alkalomra kifestették, rendbe tették a szobrokat. A templomi mise után a pap és a kántor vezetésével, körmenettel kivonultak a szoborhoz, ott imádkoztak, énekeltek, fohászkodtak állataik védelméért. A vallásos megemlékezést egy világi szokás, az ún. Vendel vacsora követte. A jászberényi társulati vacsorán az asztalra kihelyeztek egy 60 cm-es festett gipsz Vendel szobrot, mely múzeumunk gyűjteményében található. Ez a szobor, Rajna vidéki pásztoröltözetben ábrázolja a patrónust: térd fölött érő ruhában, rövid köpenyben, csizmában, széles karimájú kalapban, oldalán kulaccsal, pásztorbottal, imára kulcsolt kézzel, lábánál egy báránnyal.

A téma szakavatott kutatója - Dr. Gulyás Éva – könyvében kitért a Vendel névadás vizsgálatára is. Az anyakönyveket tanulmányozva arra a következtetésre jutott, hogy a 19. század első felében, és közepén ez a névadási gyakorlat elsősorban a jászberényi, jászboldogházi és portelki pásztordinasztiáknál volt jellemző. A név 19. század végi gyakorisága már arra a gyakorlatra utal, miszerint a fiúgyermek az apa, illetve a nagyapa nevét örökölte.

A Vendel-kultusz népszerűsítésében a Jászságban nagy szerepet játszott a jászladányi parasztköltő, búcsúvezető Orosz István. A patrónus tiszteletére egy önálló kötetet is szerkesztett, saját szerzeményeivel, a 19. század végén: *„Dicsőséges szent Vendelnek, a dögvész ellen való Patrónus tisztelete”* címmel, mely több kiadást is megért. Országosan ismertek voltak vallási ponyvái. A Vendel napi énekek nagy része tőle származik, de volt a Jászságban egy másik „szentember” is, a Jászárokszálláson tevékenykedő Varga Lajos. Orosz Istvánhoz hasonlóan búcsúvezető volt, valamint templomban, házi ájtatosságokon, halott virrasztásokon énekelt. Ő maga is írt számos népi imádságot és éneket. Legnagyobb szabású műve a Verses Szentírás, melyben az Ó és

Újszövetség fejezeteit versbe foglalta. Művének címébe megfogalmazta célját: *„Az eredeti szöveg nyomán, ősrégi legendákkal bővítve, a magyar nép, áj-tatos társulatok, családok és egyes hívők épülésére, Isten dicsőítésére, a keresztség hitvallás ismertetésére és terjesztésére, a mai kor népies nyelvén, könnyen megérthető versekbe foglalva”*. A szerző elérte a fent megjelölt szándékát, ugyanis a könyv 1899 és 1932 között 15 kiadásban kb. 17000 példányban jelent meg, és sok falusi család féltve őrzött kincse volt. Jászárokszállás kiváló helytörténeti kutatója Faragó Jánosné foglalkozott Varga Lajos munkásságával. Hagyatékából került gyűjteményünkbe számos hitbuzgalmi nyomtatvány, melyek a Jászság nyomdatörténetére vonatkozóan is érdekesek. Ezeket a szakadozott kiadványokat sok helyen imakönyvként használták, örökségként őrizték. Olcsóságuk, egyszerű kivitelük, közérthetőségük, érzelmekre ható nyelvezetük miatt igen népszerűek voltak, megfeleltek a népi igényeknek. Központi témájuk a Mária és Jézus, valamint más szentek tisztelete, a búcsújárás, vagy valamely csoda leírása. Általános volt, hogy néhány lapos töredékeket, vagy

Varga Lajos vallásos énekfüzete a Jász Múzeum gyűjteményéből

több kis füzetet cérnával összefűztek, esetleg egy-egy lapot az imakönyvben tartottak. Egy ilyen összefűzött kis imagyűjteményt találtam a múzeumba került anyagban, mely Orosz István, két ismeretlen szerző, valamint Varga Lajos verseit tartalmazza. A gyűjtemény végét egy 8 lapos kis füzet zárja le, címe: *„Üdvözlégy legszentebb rózsa fűzér királynéja”*. Szerzője Varga Lajos, 1894. októberében jelentette meg Jászapátin, Gallovich Dezső Könyvnyomdájában. Októberi szám lévén Szűz Máriához kapcsolódó imákat, valamint egy szép Szent Vendelhez intézett fohászt tartalmaz, melyben megfogalmazódik a szent, királyfi származására vonatkozó legendája. A szerző az imádsághoz az: *„Üdvözlégy Mária malaszttal vagy teljes”* dallamot kapcsolta. Ezzel a népi imádsággal szeretnék megemlékezni az elődeink által oly nagy tiszteletben tartott pásztorok patrónusáról közelgő névnapja alkalmából.

Szent Vendelenusról
Dallam: „Üdvözlégy Mária malaszttal vagy teljes”

„Köszönteni jöttünk,
óh dicső szent Vendel,
Koronás szent pásztor
kérésünket fogadd el,
híveidet ne hagyd el
Oh, szent Vendel
távoztasd el könyörgéseddel
Házunknak romlását,
jószágunk pusztulását.
Királyi méltóság s hatalom várt téged,
De te az Istenért koronádat letetted.
A pompát megvetetted, óh szent Vendel.
A fényes palotát virágos mezővel
Királyi palástod a pásztor öltözettel
Örömmel cserélted el szent Vendel.
Királyi szülőid bár igen sirattak,
De te a mezőben végzed buzgó imádat,
Hogy őrizted nyájaidat, óh szent Vendel
Az Isten választott téged ily nagy szentté
Jószágunk őrzőjévé, óh szent Vendel.
Midőn így köszöntve dicsérjük nevedet
Óh hallgasd meg kérünk esedezéseinket,
Buzgó Könyörgéseinket, óh szent Vendel”

Irodalom:

Bathó Edit. Szent Vendel kultusza a Jászságban. In: Az Alföld vonzásában, szerk: Ujváry Zoltán, 2007. 391-406.
Faragó Jánosné: Búcsúk, búcsúvezetők Jászárokszálláson. In: Szentemberek, szerk: Barna Gábor, 1998. 264-274.
Gulyás Éva: Egy őszi pásztorünnep és európai párhuzamai, 1986
Lengyel Ágnes: A szakrális nyomtatványok kutatásáról és jellemző jegyeiről. In. „Örökség-Kultúra” Oktatási E-könyv és Médiatár. www.sulinet.hu/oroksegtar/data
Vallásos ponyvanyomtatványok Bálint Sándor hagyatékában szerk: N.Szabó Magdolna-Zombori István, 2010

Kókai Magdolna etnográfus

Verselő jászok és kunok

KERESLEK

Kereslek mélabús muzsikaszóban,
Reszkető, bánatos gyöngyfényű tóban,
Sejtelmes, ábrándos jegyesi csókban,
Nesztelen fürkészve,
hangtalan, szótlan.
Kutatlak fenséges, pompázó fényben,
Csikorgón rémisztő végtelen éjben,
Esdeklőn nem kell már sikoltva félnem,
Szívtelen virrasztva társtalan, ébren.
Vizslatlak rejtelmes éjjeli nyárban,
Sorsomat átkozó, végzetes vágyban,
Igézve perzselő szerelmi lázban,
Bűbájos jöttedet szüntelen vártam.
Kémlellek irgalmas, becéző szélben,
Fodrozó felhők közt, távoli égben,
Időtlen időkig vigyázod éltem,
Végtelen, örökös felhőtlen létben.

Tóth Marianna
(óvónő, és Kunszentmártonban él.)

SZÜLŐFÖLDEM

Itt születtem, ez az én hazám,
Itt ringatott bölcsőmben anyám.
Ez a falu oly kedves nekem,
Soha, soha el nem feledem.
Szülőföldem – boldog Zagyva part,
Hol forró csókok csöndje betakart,
Hol szerelmek álomhajóján,
Utazott egy fiú és egy lány…

Lehet boldog bárhol életed,
De visszahúz mégis a szíved –
Megölelni édes, jó anyád,
Vagy imádkozni csendes sírhalmán.
Szülőföldem – csendes Zagyva part,
Itt beteljesül mit a sors akart,
Kikötött itt végleg a hajó,
S elcsendesült a zúgó folyó…

Szívemben él a sok régi emlék,
S azok, akik velem együtt élték,
Kis falumnak mindennapjait,
Örömeit és fájdalmait.
Szülőföldem – áldott Zagyva part,
Már őszi szél fújja az avart,
A nagyharang hangja elkísér,
Ha majd egyszer, utam véget ér…

Zámbori János
(emeritus jászkapitány és Jánoshidán él.)

JÁSZ-KUN KÖZÉLETI ARCKÉPEK

„Sorsom nem engedte, hogy a jászkunoktól végleg elváljak”

Dr. Selmeczi László régész a jászkun karakterről, a Lehel kürtjéről és sport morális értékeiről

Évtizedes múzeumi szolgálatom alatt rendre összetalálkoztam dr. Selmeczi László nevével. Szűkebb hazám, a Jászkunság története ma már el sem képzelhető az ő régészeti, történészi tevékenységének ismerete nélkül. E térség számos alapkérdésére keresnek, vagy adnak választ a munkái.

Bár Selmeczi László nem jászkunsági születésű, a mai napig ezer szál köti az egykor Hármas Kerület nálunk maradt feléhez. Akár megyei múzeumigazgatóként, akár a Budapesti Történeti Múzeum főigazgatójaként, vagy a kultúrtárca tisztségviselőjeként szolgált, esetleg a másik irányba, Debrecenbe szólította a kötelesség, vissza-visszatért az élete nagy részét kitöltő jászkun világba. Utoljára a jászberényi Nagytemplom kriptájának kutatása közben láttam őt tevékenykedni, mert a Jász Múzeum felkérésére néhány esztendővel ezelőtt közreműködött annak feltárásában. Most a jászsági portrék sorozatban őt kérdeztük a Jászkunsághoz való viszonyáról.

Dr. Selmeczi László. Fotó: Bathó Edit

Igazgató Úr! Azon túl, hogy a Jászkunság annak a megyének a része, ahol Ön munkássága jó részét töltötte, írásai, minden megnyilvánulása szorosabb kapcsolatra utalnak e vidék népével, múltjával, hogy azt csupán a véletlen művének tulajdonítsuk. Így van ez valóban?

A kunokhoz és a jászokhoz, történelmük, kultúrájuk változásainak lényegét tekintve, magyarrá válásuk folyamatának a kutatásához jó sorsom sodort. Sorsom, még az is lehet, talán valami tőlem függetlenül létező felsőbb akarat nem engedte, bármilyen poszton is kellett tanult szakmám gyakorlása során helyt állanom, hogy a kunoktól és a jászoktól, ahogy még a 19. században is nevezték őket, a „jászkúnoktól” végleg elváljak, s a már végzett szakemberként önként választott „kutatási témát” elhagyjam. S ha időnként, a magyar múzeumügyben rám rótt feladatokkal történt néha sikeres, néha sikertelen birkózásaim közben el-eltávolodtam a kunoktól és a jászoktól, akiknek az elveszett, sokszor csak nyomokban fennmaradt múltját próbáltam újra felfedezni, ők, az „ősök szellemei” jelentek meg újra és újra álmaimban, gondolataimban, ők kísértettek meg, hogy szükségük van rám, nem hagyhatom el őket.

A Dózsa válogatott kapujában Prágában *Fotó: Cs. F. T.*

Családom legendáriumában nem volt jelentősége annak, ki honnan származik. Édesapám partiumi, nagyváradi volt, falusi kántortanító gyermekeként Szatymazon született, édesanyám szegediként élt gyermekei tudatában. Pedig az ő révén akár kun vér is csörgedezhetne ereimben. Apám, akinek a nevét örököltem a második bécsi döntés következményeként került gimnáziumi tanárként Nagybányára, oda követte őt családja. Romániának a második világháborúból történt kiugrása után, nemkívánatos személyként hazatoloncolták őt Magyarországra. 1946-ban Szolnokon szállt le a vonatról, és rögtön állást kapott a Verseghy Gimnáziumban. Így lettem én négy éves koromban szolnoki, s noha már harminchat éve Budapesten él családom, s itt van az otthonom, továbbra is szolnokinak vallom magam, ugyanis életem első meghatározó élményeit ebben a városban nyertem. Apám szűk baráti társaságának egyik tagja, Kaposvári Gyula, a Damjanich János Múzeum igazgatója, aki azután apám halálát követően nevelőm is lett, csöpögtette belém már igen korán a muzeológia, a régészet szeretetét. Emlékszem, a Sipos-téri általános iskola második osztályába jártam, és osztálytársaim „révésznek” csúfoltak. Révésznek értették a régészt. Utóbbi fogalom hiányzott a szótárukból. 1950-ben még működött révész Szolnokon, a tüdőkórház magasságában (ott Zagyvahíd akkor még nem volt) néhány fillérért csónakkal vitte az úton levőket a Zagyva egyik partjáról a másikra. Így hát „révész” lettem, s az Eötvös Loránd Tudományegyetemen a néprajz-törté-

nelem mellett elvégeztem a régészet szakot is. Kitűnő professzoraim voltak. Különösen sokat köszönhetek a régész László Gyulának és az etnográfus Tálasi Istvánnak. 1965-től kezdtem el dolgozni a szolnoki Damjanich Múzeumban, s olyan tudományos témát igyekeztem választani magamnak, amelynek feldolgozása során mindhárom szakirányultságomat tudom hasznosítani. Kézenfekvőnek tűnt, hogy a kunokat és a jászokat választom. Éppen félévszázada, hogy ebben a témában első ásatásomat végeztem. A jászokhoz a kunok vezettek el. Nagykunsági ásatásaim során feltárt leletanyagot nem, tudtam mihez hasonlítani. A jászsági ásatásaim pedig bebizonyították, hogy a beköltöző jászok kultúrája lényegesen elüt a kunokétól, önálló régészeti műveltségként értelmezhető. Ásatásaimon munkatársaim helyi idősebb parasztemberek, helyi értelmiségiek, egyszer-egyszer fiatalok is voltak. Az ő közegükben, rajtuk keresztül ismertem meg a beköltöző kunok és a jászok utódait és kötöttem velük a lelkemben életre szóló barátságot. Sokat tanultam tőlük kimondva, kimondatlanul a szülőföld szeretetéről, s e táj embert formáló erejéről.

Mint nem itt született, de a jászkunokat sok helybélinél jobban megfigyelő és ismerő ember és tudós, Ön miben látja ennek a tájnak és emberének a karakterét?

Nehéz erre a valósághoz hű választ adni, mert a jászok és a kunok karakterét nagyon sok tényező formálta, alakította. Talán hihetetlennek tűnik, de formálta kiindulópontként a hazánkba történő beköltözésük kori állapotuk. A kunok életében az állattartásnak mindig nagy szerepe volt, ezzel szemben a jászok komplex gazdálkodást folytattak. A kunok pogányok, voltak, a jászok évszázados keresztény hatást tudhattak maguk mögött. Mind a kunok, mind a jászok férfi népsége esetében kezdettől jelentős szerepet játszott a katonáskodás. Mindkét népcsoport kezdettől fogva ragaszkodott autonómiájához, ám míg a jászok mindig királyhűek voltak, a kunok, legalább is a nagykunok, a 16. században Magyarország romlásáért a katolikus vallást hibáztatták, s testületileg tértek át a „reformata ecclesiára". A kunok nehezen barátkoznak, akit azonban megszeretnek, szívesen maguk közé fogadják. A jászok döntéseiben az érzelmekkel szemben sokkal több a ráció, az idegeneknek itt is bizonyítani kell, ha hozzájuk akarnak tartozni. Tény, mindkét népcsoport ma is féltékenyen őrzi azonosságtudatát, a jászok tudatosabban, míg a kunok inkább öntudatlanul ápolják régi hagyományaikat.

Ön különös figyelmet szentelt, könyvet is írt róla, a Szent Korona és a koronázási jelvények után legfontosabb hazai ereklyéjének, a Lehel kürtjének. Ma hogyan látja e szakrális tárgynak a jelentőségét, valós történetét?

Lehel kürtjét a honfoglalás millenniumi ünnepségein, mint a honfoglalás korából fennmaradt hiteles emléket mutatták be. Tény, hogy a korabeli forrásokban a kürtnek két neve is volt. A török hódoltság korában a török császárnak bemutatott kürtnek még Jászkürt volt a neve. Bél Mátyásnak a 18. század első felében a jász tisztviselők már, mint Lehel kürtjét mutogatták, s a kürtöt a fülükhöz téve, még a kupán vágott császár utolsó sóhaját is hallani vélték. Tény, hogy amióta adataink vannak róla, a kürtnek méltóságjelvény szerepe mellett, szakrális szerepe is volt. A tudomány már sok mindent kiderített róla. Pl., hogy a honfoglalás koránál legalább egy évszázaddal később készülhetett, s nem bizánci császári műhelyben készült. Fölösleges és hamis ezt a kürtöt a vérszerződés szakrális eszközének tartani. Tudni kell lehetségesnek, valósnak vélt történetét ismerni, ami a tudomány előre haladásával még változhat, s meg kell őrizni a hozzá tapadt hagyományokat, mind a jász, mind pedig a honfoglaló Lehel vezérre vonatkozókat.

Kicsit eltérve hivatásának kérdéseitől életének egy másik, szintén fontos részéről szeretném kérdezni, amit a régiek az ép testben ép lélek, mondással fogalmaztak meg. Ön sportemberként is jelentős eredményekre tekinthet vissza. Ez az elkötelezettsége mennyiben segítette tudományos pályája, a nem kevés fizikai állóképességet kívánó terepi munka során?

Az általános iskola nyolcadik osztályába jártam, amikor az egész osztályunkat elvitték a Damjanich uszodába ún. tehetségkutató úszásra. Nos, aki úszni tudott, az igazolt sportoló lett. Jó sokan voltunk. A tél azonban megrostált bennünket, s a következő évre már jó, ha tízen maradtunk. A szintén szolnoki gyökerekkel is rendelkező Goór István mesteredző faragott vízilabdázót belőlünk.

De a kérdésre visszatérve: csapatban játszani sok mindenre megtanított. Megtanított alkalmazkodni, hogy ha kell, alárendeljem magam a többiek érdekeinek. Megtanított arra, hogy hibázhatok is, mert csapattársaim mindent elkövetnek annak érdekében, hogy hibámat korrigálják, de arra is kötelezett, hogy ha közülük hibázik valaki, nekem is mindent el kell követnem, hogy azt a hibát javítsam.

Alexander Kaskinnal, a moszkvai Akadémiai Intézet főmunkatársával a négyszállási ásatáson ***Fotó: Cs. F. T.***

Bár nagyon szerettem ezt a sportot, a szakmai és az élsport követelményeit egy idő után már nem lehetett összeegyeztetni. Döntenem kellett, s szakmát választottam. A sportban szerzett tapasztalataim és az állóképességem bizonyára segítségemre volt a terepmunka során. Bár a fizikai erőnlét megszerzése elé helyezem a morális tapasztalatokat, amit a sportban szereztem.

A jövőben tervez-e olyan tevékenységet, irodalmi vagy gyakorlati munkát, amivel folytatja a Jászkunság kutatásának szép munkáját?

(folytatás a 14. oldalon)

(folytatás a 13. oldalról)

Tudja, bizonyos politikai konstellációknak következtében lettem 1969-ben Szolnokon megyei múzeumigazgató helyettes. Attól kezdve, szűk hiátusokkal, mindig valamilyen múzeumvezetői pozíciót töltöttem be, ami gyakorlatilag azt jelentette, hogy az időm legalább 80%-át mások osztották be. A fennmaradó időben tudtam választott kutatási témámmal foglalkozni és régészeti feltáró munkát végezni. Ezt nagyon fontosnak éreztem, mert ez volt az összekötő kapocs, amely kollégáimhoz fűzött. Ásatásaimat akkor kezdtem el feldolgozni, amikor nyugdíjba vonultam. Sajnos még mindig bőven van restanciám. Ha a Mindenható még ad erőt

Selmeczi László a Jászkürt másolatából iszik
Fotó: Bugyi Gábor

és nem vesztem el idejekorán szellemi képességeimet, még szeretnék abból minél többet felszámolni. Most éppen a négyszállási II. sz. temető monográfiáját írom és vele kapcsolatban több, a jászokra vonatkozó, vitás kérdés jobb megvilágításán dolgozom. Visszatérve eredeti kérdésére: munkám van még bőven, s minthogy a szakmám egyben hivatásom is, egyáltalán nem érzem fárasztónak, hogy dolgozhatom.

Névjegy:

Dr. Selmeczi László Szegeden született 1942. szeptember elsején dr. Selmeczi László középiskolai tanár és Bálint Sarolta, a középiskolai kollégiumok gazdasági vezetőjének fiaként. Édesapja 1956-ban bekövetkezett haláláig először a szolnoki Verseghy Ferenc Gimnázium tanára volt, majd szakfelügyelőként dolgozott a megyei tanácsnál. Ezt követően a Közlekedési Műszaki Egyetem szolnoki tagozata tanulmányi osztályának lett vezetője és oktatója, élete utolsó esztendejében a gimnázium igazgatójaként tényekedett. 1957-től Kaposvári Gyula, a szolnoki Damjanich János Múzeum alapítója, majd megyei múzeumigazgató nevelte Selmeczi Lászlót, s talán a tőle is kapott indíttatásnak köszönhetően lépett idővel az ő nyomdokaiba is. Szolnoki tanulmányait követően végezte el az ELTE néprajz-történelem, illetve régészet szakát, majd a szolnoki múzeum munkatársaként kezdett tevékenykedni. 1971-ben summa cum laude minősítéssel doktorált az ELTE-n. Közben megnősült, felesége, dr. Püski Anna az ELTE magyar-könyvtár szakát végezte és a szolnoki Damjanich János Múzeumban, majd a Petőfi Irodalmi Múzeumban dolgozott könyvtárvezetőként, két leánygyermekük van. Szolnoki szolgálatát megyei múzeumigazgatóként fejezte be, innen a Művelődési Minisztérium osztályvezetői beosztásába távozott. Budapesti tevékenységének következő állomása a Budapesti Történeti Múzeum főigazgatói posztja, majd főmunkatársi beosztása volt. Aktív szolgálatának utolsó állomásaként a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatóságának vezetőjeként, illetve a debreceni Déri Múzeum régész-főmuzeológusaként tényekedett. Hivatali beosztása mellett sem szakadt el soha az aktív kutatómunkától, illetve a terepi régész egész embert kívánó és kiváló fizikai állóképességet is feltételező tevékenységétől. Kutatóként elsősorban a kunok és jászok múltjának feltárásából vállalt oroszlánrészt, az ő nevéhez fűződik a középkori jász kultúra első emlékeinek feltárása és tudományos elemzése. A mai napig élő kapcsolatban van a Jászkunság, illetve Jász-Nagykun-Szolnok megye tudományos életével.

Beszélgetés Kuznyecov professzorral a jászokról ***Fotó: Cs. F. T.***

Selmeczi László publikációinak eddigi, remélhetőleg nem lezárt listája több mint kétszáz magyar és idegen nyelvű történeti, régészeti és néprajzi tárgyú kötetet, tanulmányt, szakcikket, egyetemi segédletet tesz ki. Rajtuk kívül soha nem tartotta rangon alulinak az ismeretterjesztő, illetve helytörténeti írásokkal hozzájárulni múltunk, környezetünk megismeréséhez. Emellett rendszeresen végzett kiadói, szerkesztői munkát is. Messze a teljesség igény nélkül említünk meg néhányat művei közül, mivel felsorolásuk kimeríteni ennek az írásnak a kereteit: Nemzeti ereklyénk a Jászkürt, Az atyák emlékezeti A Kaukázustól a Zagyva-Tarna völgyéig, Őseink nyomában, Régészeti kutatások a Nagykunságon, A jászok betelepülése a régészeti leletek tükrében, Régészeti alapismeretek néprajz szakos egyetemi hallgatóknak Debrecen (több kiadásban), Jász-Nagykun-Szolnok megye története (a kezdetektől 1526-ig) In: Jász-Nagykun-Szolnok Megye Kézikönyve, Nemzeti identitás – anyanyelv – múzeum. In: Erős várunk az anyanyelv. Magyarok Világszövetsége Budapest.

Dr. Selmeczi László munkásságát többek között a legmagasabb, muzeológusoknak adható kitüntető címmel, a Móra Ferenc Díjjal ismerte el a művelődési miniszter. Jelenleg Budapesten él, de kapcsolata sohasem szakadt meg a Jászkunsággal, melynek önismeretéhez, múltjának feltárásához meghatározó mértékben járul hozzá eddigi életműve.

Szathmáry István újságíró

Jász- és nagykunkapitányok történelmi emléktúrája

Gubicz András emeritus jászkapitány és felesége, dr. Csejtei Erzsébet kezdeményezésére a jász- és nagykunkapitányok az elmúlt évben indították útjára a történelmi emlékhelyeket felkereső emléktúrájukat. 2016-ban Lengyelországban Przemyśly és Limanova környékén keresték fel az I. világháborús emlékhelyeket és rótták le tiszteletüket a hős honvédek emlékműveinél. Ebben az évben Ausztriát, Szlovéniát és Olaszországot tűzték úti célul. A 25 fős csapat szeptember 25-én indult útnak: Gubicz András, Ézsiás István, Talált József, Vass Lajos,Csikós Miklós és feleségeik, Borbás Ferenc jászkun főkapitány és felesége, Illéssy Ádám és Smuta Zsolt nagykunkapitányok és feleségeik, valamint Hortiné dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum igazgatója és férje, dr. Körei Nagy József , a JNSZ Megyei rendőrkapitányság osztályvezetője és felesége, Berényi Vince, a Jász Múzeum Baráti Körének tagja és felesége, valamint Farkas Róbert idegenvezető, és két szolnoki sofőr, Mondzinger István és ifj. Mondzinger István.

Ez alkalommal a kirándulás célja az 1848–49-es és az I. világháborús emlékhelyek felkeresése volt. A csapat első állomása az ausztriai Bruck an der Mur kisváros temetője volt, ahol Kocsis Pál jászapáti honvédet és társait 1849. június 23-án kivégezték. Kocsis Pál egyik tagja volt annak a Prága környékén állomásozó 12. Nádor huszárezrednek, amelynek honvédei közül 1848 októberétől már többen megpróbálkoztak a hazatéréssel, hogy a magyar forradalom segítségére legyenek. A szabályszerű kötelékben indult csapatok katonáinak nagy részét azonban 1849 júniusában Kapfenberg határában megölték, a többieket pedig elfogták. Ez történt Kocsis Pállal is, akit 78 társával együtt zendülés és hűtlenség vádjával a rögtönítélő bíróság június 21-én kötél általi halálra ítélt. Másnap az ítéletet némileg megváltoztatták, a fiatal közhuszárok közül többen kegyelmet kaptak, de a vezetőket kivégezték, míg mások a tizedelés áldozatai lettek. A 27 éves, jászapáti születésű Kocsis Pál honvéd június 23-án ugyancsak a tizedelés során lelte halálát. A kivégzetteknek nem járt temetés, a temető árkában hantolták el őket. A szabadságharc vérbe fojtása után nagyon sok honvédet vezényeltek ausztriai, itáliai helyőrségekbe, e katonák emlékirataiban többen írtak arról, hogy látták a kivégzett nádor huszárok fejfáit. Sírjaik azóta enyészetté váltak, s az utókor is megfeledkezett róluk.

Mivel az egykori nádor huszárok sírjai ma már nem léteznek, a kapitányok csapata a városka temetőjében, a Mindenki keresztjénél emlékezett meg a hősökről, köztük a Jászság szülöttéről, Kocsis Pálról is.

A következő állomás Maribor volt, ahol az éjszakát is töltöttük. Másnap Ljubljana következett. Elsőként a várat kerestük fel, ahol Batthyány Lajos Magyarország első felelős, független kormányának miniszterelnöke 1848. május 5-től július 23-ig raboskodott. A kapitányok koszorút helyeztek el a várbörtön folyosóján elhelyezett emléktáblájánál.

Ezután az Isonzó folyó völgyében fekvő Caporettóba (mai neve Cobarid) vezetett a csoport útja. E helyhez kapcsolódik az 1917. október 24. és november 19. között lezajlott caporettói áttörés hadművelet (más néven XII. isonzói csata), amikor a szövetséges Osztrák-Magyar Monachia és Németország csapatai áttörték az olasz frontvonalat és megindultak Olaszország belseje felé. Csoportunk felkereste Caporettó Történeti Múzeumát, amelynek kiállításai hitelesen mutatják be a vidék I. világháborús eseményeit. Az éjszakát is a városban töltöttük.

A harmadik napon csapatunk az Adriai-tenger északi medencéjében található Karszt-hegység világhírűvé vált történelmi helyére, a Doberdóifennsíkra látogatott el. 1916 augusztusában itt zajlott le az I. világháború legvéresebb csatája az olasz haderők és az Osztrák-Magyar Monarchia magyar és szlovén egységei között. Csoportunk felkereste a Doberdói–fennsík emlékhelyeit, ahol az egykor egymással szemben álló országok katonái együtt alusszák örök álmukat, ahogyan azt az egyik emlékmű felirata is hirdeti: *„Ellenségek voltak a csatában, barátok lettek a halában.”* Fejet hajtva a Nagy Háború hőseinek emléke előtt, elhelyeztük a tisztelet koszorúit, és elénekeltük a *Kimegyek a doberdói harctérre…* kezdetű közismert bakanótát. Ezután a katonai temetőben tettünk látogatást, ahol sok magyar honvéd nevét olvashattuk a mohosodó kőemlékeken.

Tiszteletadás Bruck an der Mur temetőjében ***Fotó: Berényi Vince***

A negyedik napon a Monte Grappa 1775 méteres magaslatára vezetett utunk, ahonnan csodálatos kilátás nyílik az Észak-olasz síkságra, a Brenta és a Piave folyók völgyeire. Ez a szépséges hely mégis véres csaták szomorú mementója, ahol a Nagy Háborúban mintegy húszezer katona vesztette életét, köztük ötezer magyar katona is, akik közül csak 134 személynek a nevét tudta megnevesíteni a Monte Grappa Baráti Kör. Az 1935-ben készült monumentális emlékmű napjainkra zarándokhellyé vált. Az emlékhelyek felkeresésére szánt négy nap gyorsan eltelt, amelyek során sok megrendítő és torokszorító pillanatnak voltunk részesei, de Ausztria, Szlovénia és Olaszország gyönyörűséges tájai némiképp enyhítették a történelem fájdalmas eseményeinek emlékét.

A kapitányok csapata jövőre az emléktúra folytatását tervezi.

Hortiné dr. Bathó Edit
múzeumigazgató

KÉPES RIPORT
A jász- és nagykunkapitányok 1848–1849-es és I. világháborús emléktúrájáról
Ausztria – Szlovénia – Olaszország · 2017. szeptember 25-28.

Csoportkép a Napóleon-hídon *Fotó: Mondzinger István*

Batthyány Lajos mininiszterelnök emléktáblája a ljubljanai vár börtönének folyosóján. Fotó: B. E.

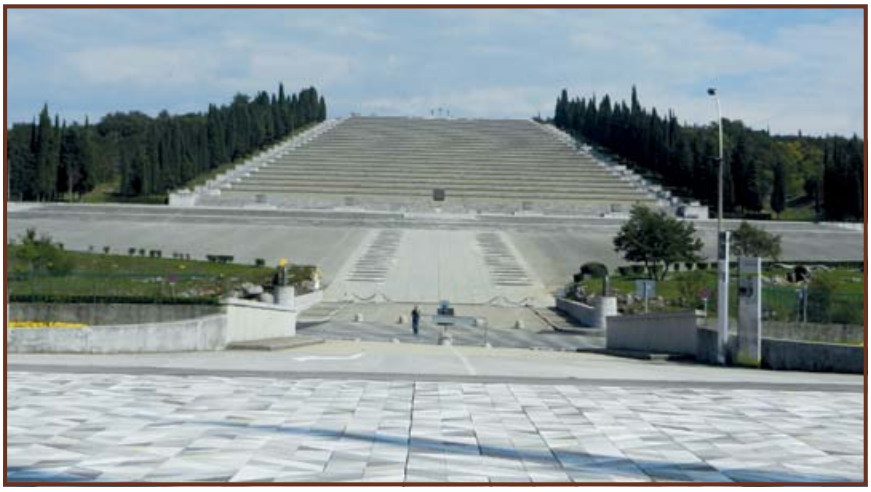

A Doberdói csata emlékhelye *Fotó: B. E.*

Középkori kút Ljubljana főterén
Fotó: B. E.

Csoportkép a doberdói emlékhelyen *Fotó: B. E.*

Emlékmű a Doberdói fennsíkon
Fotó: B. E.

Czikora Lajos honvéd sírja a doberdói katonai temetőben. Fotó: B. E.

Kurdi József honvéd sírköve a doberdói katonai temetőben. Fotó: B. E.

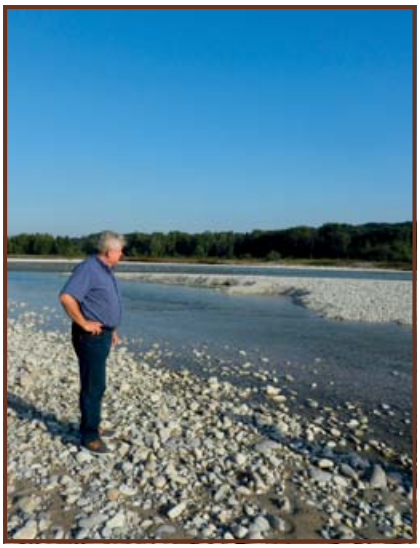

A Piave folyónál
Fotó: B. E.

Kapitányok a Doberdói fennsík I. világháborús emléktáblájánál *Fotó: B. E.*

I. világháborús honvédek sírja a doberdói katonai temetőben *Fotó: B. E.*

I. világháborús emlékmű Monte Grappán *Fotó: Internet*

EMLÉKEINK SUBLÓTJÁBÓL
A 19–20. századi jászberényi polgárság és díszes házaik 1. rész

„az emlékezés tudva rendező és rostáló erő."

(Stefan Zweig a Tegnap világa c. könyve)

Mindannyiunkra nagy benyomást tesz gyerekkorunk; az az önfeledten töltött idő, amikor még nincs sietés, se hajsza, mikor még nem érezni, hogy olyan gyorsan telnek az évek.

Ez a sétálgatások és álmodozások ideje, mialatt észrevétlenül belénk vésődik szűk vagy tágabb környezetünk minden apróbb részlete. Megjegyezzük az utcákat, házakat, tereket, amik környezetünket alkotják. Aszerint, hogy hol lakunk, fejünkben összeáll egy „városkép", ami még álmainkban is képes megjelenni.

Ha pedig életünk úgy alakul, hogy valamilyen oknál fogva messzebbre kerülünk s egyszer csak, kb. egy fél évszázad után viszontláthatjuk szülőföldünket, akkor elcsodálkozunk, hogy mennyi minden megváltozott; mert utcák, házak tűntek el és már nehéz elképzelni, hogy valaha hogy is volt. Hová tűnt egy-egy üzlet – pl. a Csery, a Fábián, a Fischbein, ahová vásárolni jártunk, vagy az Oszterhuber cukrászda, ahová néha-néha betértünk, vagy hol van már az a bank, ahol anno apáink pénzügyi teendőiket intézték.

Jászberényben nincsenek nagy távolságok, és a 19–20-ik században a legtöbb emberi cselekvés központja a város Főtere volt.

Ott volt a templom, az üzletek, a városháza a különböző hivatalokkal, az iskolák, a templom, a posta, a piac, az orvos, a cipész, a szabó, hogy, csak a fontosabbat említsem. Olyasfajta fórum, ahol az emberek egymással találkoztak, ha ügyes-bajos dolgaikat kellett intézniük.

Az város épületei itt voltak a legmagasabbak és talán a legszebbek, de az idő folyamán az igényeknek megfelelően – mégis változtatásokra volt szükség.

Legjobban lehet ezt látni és összehasonlítani a régi képeslapok nézegetése közben. Alább egy kis ízelítőt szeretnék adni a városkép átalakulásáról, ami kb. egy emberélet 70–80 évét képes felölelni.

Jászberény Főtere anno

A második világháború után építészetileg Jászberény Főterén is kisebb-nagyobb változások történtek – környezetidegen beépítésekkel, mert a szovjet mintájú új életmód ún. szociális lakások, emeletes házak építését kívánta és a meglévő, hagyományos egyszintes családi házak, üzletek már nem tettek eleget a követelményeknek. Így aztán az átrendezések folyamán régi épületek és utcák tűntek el.

Sokat változott a városkép. Egykor, a 20. század elején még Jászberény Főterének nagy részét is – a közigazgatási épületeken kívül – főleg kirakatos, kereskedői házak képezték.

Az volt jellemzőjük, hogy az üzleteket működtető emberek – iparosok, kereskedők az épületet a maguk számára úgy alakították ki, hogy a családjaikkal a hátsó szobákat lakásnak használhassák.

Ezekből az üzletekből ma már csak a „ muzeálisnak" nevezhető Ideál Méterárú bolt, és a mellette lévő Illatszer bolt működik.

Ám, ki tudja azt, hogy ezzel a bolttal srégan szemben – jobbra, a másik oldalon – valaha, nagyon régen még ott állt Berger Endre kereskedő élelmiszer boltja, amely ház építészetileg hasonlóan nézett ki, mint a most még meglévők.

Ezzel egyoldalon, de vele szemben, a másik sarkon a Hangya Szövetkezet szolgálta a városiakat, ami afféle vegyes árúházként volt ismeretes.

A Hangya épülete a múlt század 60-as, 70-es éveiben a városfejlesztés áldozata lett – még jó néhány, díszes, földszintes családi ház kíséretében, jelenleg az OTP épülete és a volt MSZMP székház állnak itt, amiben most az Erste Bank is székel.

Vagy ki emlékezik még az emeletes Pannónia Szállóra, ami egykor a Városháza jobb oldalán állt?

Ám itt nevezhetnénk meg egy – nem is olyan régen – még 2014-ben áldozatul esett épülettömböt is, amiben valaha a Pesti nyomda és a Bender vaskereskedő üzletháza (a későbbi Csemege áruház) állt, ami most már örökre megszűnt.

A volt főtéri, egyszintes családi házak, amik már örökre elvesztek

Van egy fénykép, amelyen valamenynyire látható, hogy az 50-es évek elején a Bundáskút jobb oldalán ú. n. „szemöldökös" házak álltak még. (kifelé a városból, kb. a CO-OP magasságában) Ezen az oldalon állt a Hangya Szövetkezet, ami után hézag nélkül következett a Tornyos patika, a Bathó ház, a Rékasi kocsma, az ősi Suba ház, majd egy ház, ahol Gergely Adolf gimnáziumi matematika-fizika tanár lakott. Ugyanebben később dr. Becker Ilona gyermekgyógyász lakott. Végül is Fábián Pál kereskedő háza, ami a képen már nem látható.

Ezekkel a házakkal szemben a Bundáskút baloldalán a Bank épülete után álltak a következő házak: a Sápi, Bódy, Tormay-ház, (pálinkás háznak is nevezték) Nagy Elek háza, kinek felesége óvónő volt, Sándor Pál ügyvéd háza, Suba Antal háza, Friedwalszky József gimnáziumi tanár háza, Mallár Sándor háza, Koncsek Demeter háza, Csiki Gusztáv közjegyző háza (a Legfelsőbb Bíróság bírája volt).

Ezenkívül volt még egy, a Bathó palota melletti klasszicíszta stílusú ház is – Tóth Terézia tulajdonában és az Ady Endre-u. 18. alatti Sárközy ház –, melyeket már szintén régen lebontottak. Minden ház egy család, meglehet, hogy több életörténetet rejtetett maga mögött és a tulajdonosok ízlésvilágát, kultúráját tükrözte.

Lehetne még tovább sorolni az eltűnt épületeket, amelyek valamilyen módon meghatározták környezetünket, és sokáig a mi kis városkánk „idilljét" képezték. Ez a tanulmány inkább a legszebb, még meglévő jászberényi polgárházakat kívánja röviden bemutatni, nehogy ezeknek is nyoma vesszen egy következő évszázad leforgása alatt. Ezek az építmények ugyancsak formálják a városképet, és abban az időben, amikor alapjaikat lerakták, akkor Magyarországon és a Monarchia többi országaiban is – sok helyen – ilyen stílus volt a „módi". Jászberény talán abban a szerencsés helyzetben van, hogy elég sok polgárház megmaradt, mert nemcsak a Főtéren épültek, amiknek

már nyoma veszett, hanem különböző, nagyobb mellékutcákban, ahol eddig még nem voltak senkinek „útjában", illetve mindeddig lakóházként vagy üzlethelységként tudtak szolgálni. Ezen házak többségének építészeti stílusa eklektikus-historizálónak mondható, de akad 1-2 romantikus stílusban épült is. Az eklektikus historizáló építészet jellemzője a reprezentációra való törekvés, az utca felé való tetszelgés volt. Az utcára nyíltak a szalon és az innen megközelíthető hálószoba, valamint az ebédlő vagy úriszoba ablakai. Az udvar felé a konyhát, a cselédszobát és az egyéb kiszolgáló helyiségeket terveztek.

A polgárházak sorsával kapcsolatban a szocialista érában – ami a jászberényi házakról is ugyancsak elmondható – így ír Erdész Ádám Egy alföldi polgárház kapuja mögött című írásában: „*polgárházak az ország minden nagyobb városában voltak, s majd mindegyik el is süllyedt az egyre gyorsabban távolodó múltban. Elsüllyedtek még akkor is, ha maguk az épületek meg is maradtak, mert ezt a világot a ház, a bútorok, a generációk alatt felhalmozott könyvek, az emberek, a szellemiség együtt jelentette. S hol maradt mindez sértetlen? A könyvtárak többsége szétszóródott, a jó ízléssel gondosan összeválogatott bútorok nagy része is elpusztult, ami megmaradt múzeumok, magánlakások féltve őrzött darabjai lettek.*"

A 19. század második felének gazdasági fejlődése Magyarországon is összefonódott az életszínvonal emelkedésével, mindenekelőtt a középső és felső rétegek esetében, akik gazdagságukat új házaikkal demonstrálhatták. Így megteremtődött a lehetőség arra, hogy egyes települések megújuljanak. A legszebb jászberényi polgárházak is nagyobbrészt a 19. sz. végén, illetve a 20. sz. elején épültek. Ezelőtt – kivéve a középületeket és néhány nagyobb magánházat – Jászberényben csak náddal fedett, szerény, kétablakos, parasztházak álltak egymás szomszédságában és képezték a szűk, kicsi, sokszor szabálytalan utcákat, mihez hasonlókat elvétve – talán már cserepes tetővel – de még ma is fellelhetünk. A részben zárt beépítésű polgárházak nem csupán a századfordulós jóllétet, hanem bizonyos művészi igényességet, méreteikkel pedig nagyvonalúságot is tükröznek. Ezek a többnyire földszintes, magasföldszintes, egyedülálló épületek – az utcavonallal párhuzamos nyeregtetővel, egyenes ereszvonallal, egymás mellé sorolt azonos megformálású ablakokkal készültek. Díszítő tagozataik, mint már említettem, historizálóak voltak; párkányokkal és stukkóval díszített ablakkeretekkel.

A polgárság

A polgárság megjelenése városunkban az iparosodással és a felgyorsult gazdasági fejlődéssel függött össze. Állami tisztviselői körök, kereskedők, jobb módú értelmiségiek (orvosok, ügyvédek), Jászberényben pedig bizonyos, gazdagabb redemptus családok is besorolhatóak voltak ezen rétegbe, akiknek az volt a kiváltságuk, hogy adózásuk mértéke szerint részt vehettek a város vezetésében. Míg a 19. század végén például Jászberény legjobban adózó polgárai közé a következő családok tartoztak: Muhoray, Eördögh, Pintér, Mizsey, Velkey, nemes Bartal, Elefánthy, Almásy, és a Buck család, (900-330 Ft/évi adózással – a felsorolás szerint) akik legtöbbje ügyvéd, gazdálkodó volt. Egyedül Buck Gábor neve mellett állt az a bejegyzés, hogy iparkamarai elnök, de tudjuk róla, hogy annak idején ő volt a jászberényi zsidó hitközség vezetője és 37 hold földje is volt. Ám a 20. században már megtalálhatók ezeken a listákon a Balla, a Bartal, a Fecske, a Sárközy, a Csák, a Koncsek, a Friedvalszki, a Koller, a Mizsey, az Erdős, a Pernyész, a Dósa, a Pénzes, a Simonyi, a Vallus, a Zámár Kiss, az Ősze, a Kuhn, a dr. Klein, a dr. Holló, a Piffkó, a dr. Gere, a Buck, a dr. Weisz nevek is, (a felsorolás nem teljes) Építészetileg – Jászberény fejlesztőjének és formálójának – ezt az itt élő, jobb módú társadalmat nevezhetjük, ami egy homogén értékrenddel volt megáldva és egy stabilizálódott csoportkultúrának volt nevezhető.

A polgárság többek között az életformájával, a házai milyenségével fejezte ki a társadalmi hovatartozását. Belsőjükből fakadó igényük volt gazdagságuk kimutatására. Természetesen az egyéni ízlés is szerepet játszott a ház külleme és a belső berendezések esetében. A házakat úgy tervezték meg, hogy elsősorban a reprezentációt szolgálták, nem pedig a család kényelmét. A higénia és a kényelem nem volt még akkor annyira fontos. Fürdőszobákat ekkor még csak kastélyokba építettek be – angol mintára. A családfő foglalkozásával kapcsolatban pedig előfordult, hogy egy ún. dolgozószoba (ügyvédeknél vagy orvosoknál) is helyet kaphatott. Fürdőszoba helyett gyakori használati tárgy volt egy márványborítású mosdó, vagy toilett tükrös szekrény, ami betöltötte ezt a szerepet. A csillárral díszített szalonba sokszor egy marott mintás üvegajtó vezetett és ennek falait is stukkó díszítette mint a kastélyokban volt szokás.

Márai Sándor Egy polgár vallomásai című művében pedig „nagyjából" úgy jellemezte ezt a réteget, hogy kifelé tekintélyesen, befelé szerényen éltek. Az asszonyok kemény vallásossággal tartották a család egyensúlyát. Mottójuk volt, hogy az élet az nem más, mint kötelesség. Az asszonyok szigorú erkölcsűek voltak és erős családi összetartozásra törekedtek. Egy ilyen családi légkör egy életen át hatott, nehéz volt levetkőzni. De biztonságot, szervezett idillt sugallt, ám egyben bonyolult is volt, néha tele haraggal, önfeláldozással, lelkiszegényekkel, önfejűséggel. A vallás az élet fegyelmező principiuma volt, amit tiszteltek, mint egy lelki fertőtlenítő intézetet. Az Isten és a hit – az már más kérdés volt. Azonkívül nagy volt a polgárság szociális felelősségérzete is. Voltak ú.n. „házi szegényeik", és minden család, ha tudott – segítséget nyújtott, ha a szükség úgy kívánta. A szegény – gazdag ellentét jelen volt, de a felnőttek erről csak hallgattak. De egyes családoknál az is előfordult, hogy gyónás előtt a gyerekeknek még a cselédtől is bocsánatot kellett kérniök. Ezek bonyolult kérdések voltak. A rokonlátogatások – mint a névnapok, a közös ünnepek – a felhőtlen békét árasztották. Mégis egy olyan nemzedék volt ez, amely az értelem diadalát hirdette az ösztönök felett és hitt a szellem ellenálló erejében. (Gondolat-tömörítéssel és nem pedig szó szerint összefoglalván.)

A díszesebb berényi polgárházak

Bár Jászberényben sok polgárház megmaradt, jelenleg némelyik elég sajnálatos állapotban van. A szocialista érában az esetek nagy többségében elvették a tulajdonostól, és államosították azt. A tulajdonos elhalálozása után pedig, ha nem volt érvényes végrendelet, vagy az egyenes ági rokonság is hiányzott, akkor még a 20. század végi kárpótlási törvény szerint sem kerülhetett soha vissza a család tulajdonába. Ez történt pl. a mi családunkban is a Szent

(folytatás a 20. oldalon)

(folytatás a 19. oldalról)
Imre herceg út 21. házzal, ami valaha nagyapám öccséjé volt. Ha nincs államosítás, akkor természetesen a családra hagyta volna azt is, és birtokait is.

Az is előfordult, hogy egyáltalán nem voltak örökösök és az új tulajdonosoknak nem volt szívügye a megőrzés. De ami szintén nagy veszteségnek számít, az a házak odaveszett szellemisége, amit néhány évvel ezelőtt próbáltam már előző írásaimban is felelevéniteni: *Az emlékező ház, vagy a Berényi polgárházak belső világa* című írások.

Gyurkóné: Jászberény polgáraszszonyai című tanulmánya is jól érzékelteti az akkori élet hangulatát.

Elmondható, hogy városunkban akadt kísérlet e házak megőrzésére is; gondolok itt például a berényi Szikra Galéria alapítására, ami egy nagyon jó ötlet, és más városokban is ismert hasznosítási módja az efféle a házaknak. Természetesen nem lehet mindegyikükből galériát csinálni. Jelenleg ezen házak legtöbbje „helyi védettséget" élvez és szerepel egy – az Önkormányzat által összeállított listán.

A HÁZAK ÉS LAKÓIK RÖVID BEMUTATÁSA

Bercsényi út 27.

Épült: 1878-ban késő-romantikus stílusban, magasföldszintes és a kert felőli részen álló oszlopok klasszicizáló stílus hatását keltik.

Építette: 1. tulajdonos: Taczmann (Tarnay) Károly (1809-1881) *jászberényi főbíró, a város egyik akkori leggazdagabb polgára. Nagy szerepe volt a vasútépitésben és Gróf Apponyi képviselővé választásában. Gróf Apponyi Albert – Jászberény évtizedeken át megválasztott képviselője – „szállt meg itt hajdanában, aki itt- tartózkodása alatt a későbbi Ùri kaszinó rendezvényein is részt vett és érkezésekor a képviselő testület az állomásról egy diszhintón kisérte ide."*

2. tulajdonos: Vavrik Ágoston, gazdag földbirtokos és fia Endre (1880-1946) Jászberény polgármestere.

Ágoston 1887-ben eladta a jászberényi Kaszinó Egyesület számára.

1900-ban átépíttetik és 3 szobából egy nagytermet alakítanak ki. Az I. Világháború alatt iskola működött benne. A II. Világháború után államosítják és a kommunista párt és a szakszervezet

Az egykori Taczmann (Tarnay) ház a Bercsényi úton, ma Honvéd Jász Kaszinó

Dr. Eördögh Oszkár kórházi főorvos egykori lakóháza a Kossuth út 35. szám alatt

A Bathó-palota a 20. század elején

használta, majd a honvédség kezelésébe került. 1954-től a Fegyveres Erők Klubja lesz. 1968-ban restaurálták és palatetőt kapott. Az 1990-es rendszerváltozás után a Honvéd Jász Kaszinó Egyesület Székháza lett.

Jelenleg több féle kihasználtsága van; kulturális és kereskedelmi is. A város tervezi, hogy felújítása után a Jász Múzeum használatába adja.

Kossuth Lajos út 35.

Épült: 1848-ban – klasszicista stílusban. Építőmester: Kocka József

Építette: lászlófalvi Eördögh András ügyvéd, földbirtokos.

Épült lászlófalvi Eördögh Oszkár (1857-1938) számára, aki városi tisztiorvos, kórházigazgató főorvos volt. *„Kora jól képzett orvosa; szerette munkáját és annak tárgyát, a beteg embert. Neki mindegy volt, hogy szegény vagy gazdag, a diagnózist nézte, s annak megfelelően gyógyitott mindenkit."* Háza országosan védett műemléknek számít.

Bathó palota

A Főtér központjában – a városházával szemben.

Épült: 1895-ben romantikus stílusban, homlokzati része jelenleg is klinkertéglás.

Építette: Bathó János (1846-1924) királyi közjegyző, városi képviselő. *„Tőle ered a gondolat, hogy Jászberényben tanitóképző intézet legyen. Ö volt a szülőatyja a Jászok Egyesületének."*

2. tulajdonos: Bathó Károly (1883-1955) ügyvéd, gazdálkodó, szőlőgazda, juhászata mezőgazdasági kiállításokon díjat nyert, Apponyi lelkes híve, a város korabeli társadalmának kiemelkedő személyisége. Jász voltát, magyarság tudatát, hazafiságát bizonyítják beszédei, írásai. Jellemét, emberi nagyságát mutatja, hogy az általa vezetett Tűzharcos Szövetség tagjai még a legválságosabb időkben is – a halottak napján – kegyeleti emlékezésre a zsidó temetőbe is kivonultak.

Házát államosították, földbirtokát elvették. Az udvaron lévő istállóból kialakított szobában tengődött haláláig. Az épület az 50-es években a rendőrség használatában volt.

Ezután sokáig az Önkormányzat Okmányirodája működött benne. Jelenleg felújítás alatt áll.

folytatjuk
Uferné Sárközi Ágnes

Tisztelet a hősöknek Kunszentmiklóson

Virágh Gedeon őrnagy és az aradi mártír tábornokok emlékére tartott előadást Székely Gábor a Felső-Kiskunsági Emlékek Házában. A helytörténész, mint a gyűjtemény tulajdonosa fogadta a Baksay Sándor Gimnáziumbeli öregdiák társait, akik 15 településről érkeztek a megemlékezésre.

Virágh Gedeon mellszobra Kunszentmiklóson
Fotó: Sz. G.

Meghitt baráti beszélgetés keretében többen is hozzászóltak az 1848-49-es szabadságharc eseményeihez. Felidézték Dinnyés László képzőművész, öregdiáktárs munkásságát is, aki az aradi tábornokok szobrának restaurálásában főszerepet vállalt. Örök értékű könyvet írt Virágh Gedeon őrnagy és 204 huszárjának Csehországból való hazaszökéséről és a szabadságért folytatott harcairól. Gyönyörű bronzszobor készült keze által Virágh őrnagyról, mely Kunszentmiklós központjában áll, hirdetvén a lakosság háláját, szeretetét.

Szóba került a „80 Huszár" című film, és Jókai örökszép regénye, a „Kőszívű ember fiai", melyeknek ihletője Kunszentmiklós ikonikus szülötte, Virágh Gedeon őrnagy és huszárjainak hősi tette volt. Az őrnagy 9 évet szenvedett az aradi várbörtönben, utolsó fogolyként 1858-ban engedték haza.

A hősök emlékére összeállított kiállítás a Felső-Kiskunsági Emlékek Házában tekinthető meg, de helyszűke miatt a kollekciónak csak egy része látható.

A Kunszentmiklóson egyetlen működő helytörténeti gyűjtemény és kiállítóhely változatos programjaival egyre népszerűbb a lakosság és a turisták körében.

Az itt közölt képet az 1850-es években festette egy osztrák (német?) festő. Az 1849-es orosz betörést ábrázolja. A huszárok az orosz ágyúkat támadják. (A kiállítás anyagából).

Sértő Boglárka gimnáziumi tanuló

Az 1850-es orosz betörés

Ki játszik ilyet?

Gyermekkorom legszebb emlékei közzé tartoznak azok a hosszú, perzselő nyarak, amikor bandába verődve játszottunk reggeltől-estig a vásártéri lakótelep – akkor még – sűrű erdejében.

A természet közelsége és a gyerekek sokasága kimeríthetetlenné tette a játszási lehetőségeket: a bújócska, az icka, a sárpálcázás, a kidobós, a sárkányeregetés, a lábtengó, a „Piri, Feri, Kati, Sári…", a tollasozás, az „Adj király, katonát!", a bunkerépítés és megannyi más közös elfoglaltság mellett nem ismertük az unatkozást, semmittevést.

A játék a gyerekek számára nem volt haszontalan időtöltés. Azon túl, hogy a szabadban való mozgás segítette az iskolai tanév utáni testi-lelki feltöltődésünket és fejlesztette ügyességünket, a társakkal közös játék során önkéntelenül, minden tudatosság nélkül megtanultuk a kapcsolatteremtés, a másokkal való kooperáció szabályait, a közösségi együttélés alapvető normáit.

Gólya viszi a fiát... Fotó: T. K. E.

Tartoztunk valahová, egy olyan közösségbe, ahol mindenkinek – kisebb és idősebb gyereknek egyaránt – megvolt a maga helye és szerepe.

A mai gyerekeket figyelve gyakran az az érzésem, hogy a játék – különösen a társakkal közös játék – alig-alig része az életüknek. Az utcákon elvétve sem látok gyerekbandákat „árokbamacskázni", labdázni. A számítógép, a televízió és a telekommunikációs eszközök megszakítás nélküli információáramlása teljesen leköti a figyelmüket, a készülékek elől elcsalni őket szinte lehetetlen. Tényleg nincs már szükség bandázásra, a közös játék örömének megélésére? Kivész-e gyerekeink életéből a csapatszellem, ahol a közös cél elérése fontosabb, mint az egyéni érdek? Valóban a magányosan, négy fal között eltöltött szünidőké a jövő?

Ezek a gondolatok jártak a fejemben annak a pályázatnak az összeállítása idején, melyet a Túrkevei Kulturális Egyesület *„Ki játszik ilyet? – hagyományátadás a Nagykunság népi gyermekjátékainak megismerésén keresztül"* címmel nyújtott be még 2016-ban az Emberi Erőforrások Minisztériuma Nemzeti Tehetség Programjának kiírására.

Kapuzós játék ***Fotó: T. K. E.***

A pályázat támogatást nyert, melynek megvalósításába nagy kíváncsisággal fogtunk.

Célunk kettős volt: egyrészt, hogy a Nagykunságban ismert mozgásos gyermekjátékok megtanításával, valamint kézműves foglalkozások során elkészített népi játékok megismertetésével inspiráljuk a résztvevőket helyi értékeink megőrzésére, másrészt hogy a közös játék örömteli élményével gazdagítsuk fiataljaink mindennapjait.

A programba 15 helyi általános iskolás diáknak volt lehetősége bekapcsolódni. Előzetes várakozásaink ellenére már az első foglalkozáson 13 fiatal jelent meg, s hamar gazdára talált a még kiadó két hely is.

A több hónapon keresztül, heti rendszerességgel megtartott szakkörszerű foglalkozások tematikáját igyekeztünk a résztvevő gyermekek életkori sajátosságaihoz, érdeklődéséhez igazítva kialakítani, törekedve a nagyfokú élményközpontúságra, kreativitásra.

Mindehhez kiváló, elhivatott szakembereket találtunk: a Túrkeve környékén ismert mozgásos gyermekjátékokkal, kiszámolókkal Veres Istvánné ismertette meg a gyerekeket *(pl. Jön a róka, Hármat tojott a fürjecske, Hosszú lábú gólya néni, Elment apám dinnyét lopni...),* míg a Szabóné Bordács Zsuzsa által vezetett kézműves foglalkozásokon természetes anyagok felhasználásával készültek a nagymamák által még ismert játékok: a rongylabda, csuhébaba, csutkaszárból vagy szalmából összeállított állatok stb.

A foglalkozásokat 2017. június 27-29. között 3 napos hagyományőrző tábor zárta, melynek minden igényt kielégítő helyszínéül szolgált a Termál- és Élményfürdő ifjúsági szállója. Ellátásunkról a Hellas Falatozó csapata gondoskodott – kifogástalanul.

A tábor délelőtti és délutáni foglalkozásain természetesen a közös játéké és a játékkészítésé volt a főszerep.

A bentlakásos jelleg az elmélyült szakmai munkát, a közösséggé formálódást és a közös élményszerzést egyaránt segítette.

Mindezt további programok erősítették: voltunk Luka Lajos és Sudár Anette műhelyében, kerékpártúrán a Berettyónál, dr. Örsi Julianna előadásán a régmúlt gyermekeinek életével ismerkedtünk, és persze kihasználtuk a táborhelyszín adta vízi élmények lehetőségét is.

A programsorozatot személyesen átélve és tapasztalatait ismerve leszögezhetem: a mai gyerekek szeretnek játszani és nagyon szeretnek társaikkal együtt játszani! A gyerekeket a sok-sok közös játék és a közösen alkotás élménye nagyon hamar felszabadult, kreatív, a társak felé nyitott és velük együttműködő játszótársszá tette, a közösségi lét pedig legalább akkora örömforrás volt számukra, mint maguk a foglalkozások.

Az említett szakemberek odaadó munkájának elismerése mellett köszönöm a foglalkozások helyszínéül szolgáló Granárium biztosítását Kereszti Roland lelkész úrnak, valamint a pályázati program sikeres lebonyolításában nyújtott segítséget Nagy Gréta és Nagy Sándor Péter közösségi szolgálatos fiataloknak, Deák Gabriellának, Szabó Imrének és Szabó Andrásnak.

És még egy kapcsolódó gondolat: a híradásokban hallom, hogy a kormányzat törekvése szerint a közeljövőtől az oktatási intézményekben kiemelt nevelési célként szerepel majd a „nemzeti öntudatra nevelés" és a „hazafias nevelés".

Bízom benne, hogy ennek a koncepciónak hangsúlyos része lesz a népi gyermekjátékok megismertetése, tanítása, melynek fontosságát és szükségszerűségét az alábbi, Kodály Zoltántól származó gondolat világítja meg legcélratörőbben:

„A zene és a testmozgás szerves kapcsolata: az énekes játék a szabad ég alatt – ősidők óta a gyermek életének legfőbb öröme. Ez ősi játékok fenntartása elsőrendű kulturális és nemzeti érdek. Aki nem játszotta gyermekkorában a játékokat, annyival is kevésbé magyar."

Veres Anita

„Ki játszik ilyet?" című projekt megvalósulását a Nemzeti Tehetség Program keretében az Emberi Erőforrás Támogatáskezelőn keresztül az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatta.

A játékkészítésben elmerülve... ***Fotó: T. K. E.***

Mókás fűjátékok ***Fotó: T. K. E.***

Korongozás ***Fotó: T. K. E.***

Negyven évvel ezelőtti kutyanevek Jászjákóhalmán

A kutya a legkorábban háziasított állat, így a régi kapcsolatból következik, hogy egyedi nevet is kapott a gazdától. A nevek természetesen változtak a történelem folyamán, amikor a földművelés volt az ember fő tevékenysége, akkor a kutyanevek is azzal kapcsolatosak voltak, amikor az állat egyre inkább „beszorult" a lakás környékére, a nevek is változtak.

Modern korunkkal függött öszsze, hogy már 1976-ban is – az akkor közel 3600 lakosú Jákóhalmán, ahol közel hatszáz kutya volt, nem a régi nevek voltak használatban. Legérdekesebb volt a „tv kutyák" elterjedése. A Csípdmegek, Megeszlek helyett a Dinók, Bellek, Turpik és társaik terjedtek. Hogy hogyan született ez a kutatás? 1976-ban a Magyar Nyelvőr folyóiratban bukkantam rá a folyó nevű kutyákkal kapcsolatos cikkre, melyből vita kerekedett. Én is ismertem Sajó meg Tisza nevű kutyákat, érdekesnek találtam, hogy vajon akkor milyen nevet adtak nálunk és voltak-e még folyó nevű kutyák. 1976-ban a 3580 lakosú községben 580 kutyát írtak össze, melyeknek adataiba betekintettem a tanácsházán. Ezekből 8 kutyának a nevét nem lehetett kiolvasni, így 572 kutyanév birtokában láthattam rendszerező munkámhoz. Az 572 kutya 156 fajta nevet viselt. Leggyakoribb volt a Csöpi, melyből 51 volt a faluban (8.92 %), a Bogár (.40 %) és a Bobi (5.24 %).

A gazda általános értékítéletét kifejező nevek. Ebbe a csoportba tartoznak azok a nevek, melyek az állat valamilyen tulajdonságára vonatkoznak, külső jellemzőjére és jellemére utalnak. Ez a legnagyobb csoport: 53 név és 308 névadás tartozik ide. (Fajta szerint 37.81 %, eset szerint 53.39 %).

A kutya színe szerinti elnevezések: Leggyakoribb a fekete színű kutyák elnevezése. Fekete nevű kutya nem volt, viszont több olyan név igen, mely a sötét színre utal. Előkelő helyet foglalt el a Bogár név, mely nem a bogárra, mint rovarra utalt, hanem a bogár fekete színre.

Ebből 36 volt a községben. 2 Bokszos és 5 Kormos elnevezés utal még ugyanerre a színre. A 3 Mocskos nevű kutya a szürke színt jelzi. Érdekes a Hattyú nevű kutyák neve is. Nem a hattyúra, mint állatra utal, hanem a hattyú fehér színre. Ebből is akadt 6 db.

A kutya szőrével kapcsolatos elnevezések: Az előbbinél is nagyobb csoportot alkot a szőrzettel kapcsolatos elnevezés. Ezek közül legismertebb a Bodri, mint klasszikus kutyanév. A bodor szőrzetre utaló elnevezést 13 kutya viseli, mely a régebbi névadásokhoz képest csökkenést mutat. Itt jegyzem meg, hogy itt – legalábbis régebben – szóba kerülhetett a Bodrog folyó is, hiszen az is a bodrozódó vizéről kapta a

A kutya és gazdája

nevét. A másik nagy csoportba tartozik a Bundás (8 eset), a Bundi (1 eset) és a Buncsi (1 eset). 1 esetben fordul elő a Szőrös elnevezés és 6 esetben a Pamacs. A szőnyeg finomságát kelthette a névadóban a Szőnyeg nevet viselő kutya szőre.

A kutya jellemére vonatkozó elnevezések: A kutya viselkedését is több fajta név örökíti meg. Gyakori kutyanév a Betyár, melyet a községben 8 kutyának adtak. A Bátor nevet 2 kutya viselte. Bogáncs névre hallgatott 7 kutya, mely a ragaszkodásra utalt, de ehhez a névhez Fekete István a neves vadász-író is hozzájárulhatott népszerű kutya regényével. Lusta, álomszuszék életmódjára utalhat a Szuszi elnevezés, melyből 7 is volt. 3 harcias természetű kutya hallgatott a Tigris névre. Jellemre utal a 2 Csibész, az 1 Csípős, az 5 Fürge, az 1 Pimasz és az 1 Tüzes. A 2 Tutyi és az 1 Totyi a totyogós, pohos kutyát idézte. 1 bumfordi kutya viselte a Mufurc nevet. Ide tartozott még a Morgó (2), a Rabló (1), a Vitéz (1), az Ugri (1), az Ügyes (2) és a Zseni (1) elnevezés.

Egyéb elnevezések: Néhány elnevezés a kutya fajtájára utalt: Boxer (1), Puli (1) és Dog (1). Az állat méretére is több név utal. A kisméretű kutyák lehet, hogy felnőtt korukra már nem is olyan kicsik, mint amikor a nevüket kapták. Legismertebb a Csöpi, melyből 51 volt a községben és ezzel az első helyen állt. Volt 27 Pici és 1 Picur. Az „Anyám tyúkjából" ismert Morzsa és Morzsi nevű kutyák neve sem tűnt el, az előbbiből 6, az utóbbiból 5 található. Ugyancsak kis kutyák elnevezése a Rögöcske (1), a Mütyür (1) és a Csutka (1). A kis, mozgékony kutyák közül 4 viselte a Tücsök nevet. A sok kis kutya név mellett kevés a nagy méretre utaló név. Talán azért, mert születésekor minden kutya kicsi. A kövér kutyák népszerű neve a Gömböc (11) és a hasonló hangzású Gömbi (5). Ide tartozik 3 Pufi és 1 Dudi. Noha a Dönci elnevezés férfi becenév is, de kutyák esetében inkább a kövérek kapták: 2 esetben. Mackós mozgású kutyák kapták 20 esetben a Mackó, 1 esetben a Maci nevet. Az utóbbiban a tévé maci is szerepet játszhatott. Az értelmező szótár szerint több jelentése van a buksi szónak, kutyáknál talán a kedveskedő buksi fejre utal. Igen népszerű név, volt belőlük 25. Volt 6 Talpas és 2 Cuki, mint kedveskedő név.

Az ember és a kutya kapcsolatára utaló név: A kutyák szerepének változásával függ össze, hogy mindössze 8 név 18 esetben tartozik ide. (Fajta szerint 5.12 %, eset szerint 3.14 %).

A kutya régi fontos szerepét őrzi a Bojtár és a Pásztor elnevezés. Az előbbiből már 40 éve is csak 3, az utóbbiból 5 volt a községben. Ötletes névadás a Tanyás, melyből 1 akadt. Már akkor is igen kevés tanya volt, ott viszont 2-3 kutya is gyakori volt. Ide sorolható a Szimat (1) is. A hagyományos kapcsolat mellett talán újabb kapcsolatra utal a Pajtás (2) és a Pajti (1), illetve az Öcsi (2) és a Puszi (3). Ezek a nevek már inkább a „finomabb" házi kutyákra vonatkoznak, nem a dolgos, bozontos tanyasi kutyákra.

Állatterelő, hívogató szóból lett kutyanevek: Ez a hajdan nagy csoportot alkotó elnevezés ekkora már igen öszszezsugorodott. Mindössze 1 kutya viselte a Pisz-pisz nevet, ami olyasmit jelent, hogy gyere ide. (Fajta szerint 0.64, eset szerint 0,17).

Földrajzi nevekből lett kutyanevek: Ide 4 kutyanév és 6 eset tartozik. Mind a négy elnevezés folyónévből származik. A folyónevű kutyák névadása messzire nyúlik vissza a történelembe, valaha azért adták a pásztorok kutyájuknak a közeli folyó nevét, hogy az így védve volt a veszettség ellen. Ma már természetesen – és 40 évvel ezelőtt sem – senki nem tudja az eredeti jelentést, de néhány kutyanév mégis volt ebből a fajtából. Ma inkább a szokás a meghatározó. A Sajó igen elterjedt név volt régebben is, de még '76-ban is volt belőle 2. Volt 2 Rajna és volt 1 Tisza, de még egy Tápió is. Az eredeti elnevezés nem ismeretét az is bizonyítja, hogy a közeli Tarna, Zagyva nevét egy kutya sem viselte már akkor sem. (Fajta szerint 2.56 %, eset szerint 1.05 %). Itt jegyzem meg, amire már korábban utaltam, hogy a Bodri is tartozhatott hajdan e csoportba.

Pénznevekről kapott kutyanevek: Régebben e csoportba is több név tartozott, ekkor már csak 2, egy-egy esetben: Dollár és ennek becéző változata a Doli. (Fajta szerint 1.28 %, eset szerint 0.34 %).

Tréfás, riasztó elnevezések, mondatok: Ez a pásztorvilágban terebélyes névcsalád is erősen megcsappant. Egy ide tartozó nevet találtam, az Iszkiri nevet egy kutya viselte. Jelentése: gyors távozásra való felszólítás. Kutya esetében: „Iszkiri, fordítsd meg a birgét!" (Fajta szerint 0.64 %, eset szerint 0.17 %)

Egyéb elnevezések: Ez a legnagyobb csoport, ide tartozik az elnevezésfajták több mint fele (88 = 51,95 %) és az esetek közel fele (197 = 41,74 %). Több kisebb csoportra bontva.

Férfi- és női nevekből származó kutyanevek: A 21 személynévből 14 férfinév és csak 7 női. Ezek szerint a kutya férfiasabb állat, mint a macska, mert ott meg a női nevek vannak többségben. A személynevek részben szótári alakjukban, részben becéző változataikban váltak kutyanevekké. 6 férfinév fordul elő szótári alakban, leggyakoribb az Oszkár (3). Ennek a névnek egyébként hagyománya van a faluban, mert a két háború közötti igen népszerű román származású orvos Bregyán Oszkár volt és az ő hatására más is viselte ezt a nevet. Az Alfréd, Viktor, Félix és Tamás nevet 1-1 kutya viselte. Ebből a Hektor korábban igen népszerű volt kutyás berkekben. A becézett férfinevek közül 2 esetben fordult elő a Dolfi, 1 esetben a Berci, Sanyó, Frici, Tomi, Gyurka és a Misi. Érdekes, hogy a spanyolos Fernandóból is volt egy példány. A női nevek közül teljes alakban 2 esetben fordul elő a Kitti, 1-1-ben a Nelli és a Zsuzsa. Becéző változatban 3 esetben a Betti, kettőben az Ancsa és egyben a Pötyi és a Zsuzsi.

A televízió hatására keletkezett kutyanevek: Ez a csoport a kutyanévadásnak egyik legújabb és legsajátosabb tagja volt, hiszen 20 évvel azelőtt még tévé sem létezett Magyarországon és még 1976-ban is csak egy magyar adást lehetett fogni hétfő kivételével, amikor még adásszünet volt. A névadás alapja valamilyen kutyasztár, vagy más filmbéli szereplő volt. 5 elnevezés valamilyen rajzfilm figurát idéz. A Flinstone család kutyájának nevét viseli a Dinó (1) kutya. Egy másik amerikai rajzfilm sorozat kutyáinak nevét kapta a Turpi (1), a Bubu (1) és a Csucsu (1) nevű kutya. Magyar rajzfilm ihlette a Bubó (1) nevet. A gyerekek körében népszerű Mazsola is 2 kutyának adott nevet. A Daktari sorozat Dzsudi majma 3 jákóhalmi kutyának adott nevet. Egy régi filmben farkas volt Lobó, akkor egy jákóhalmi kutya, de Princ, a katona is két kutyának adta a nevét. Valóban egy nagy bernáthegyi kutya volt Bell (1) a Bell és Sebastian sorozatban. Ennek hatására készült a Bell a részeges kutya című magyar sláger is. Valószínű, hogy az Aida is egy tévében látott opera után kapta a nevét, mint az Ajax, mely egy holland futball csapat.

Történelmi személyek nevéből és méltóságnevekből lett kutyanevek: A leggyakoribb kutyanév, mely ebbe a csoportba tartozik a Néró. Az őrült római császár nevét 15 kutya viselte. Brutusz (1) kutya is római eredetű nevet viselt, Cézárnak pedig 14 kutyát hívtak. Kleopátra egyiptomi császárnő nevéből rövidült a Kleó (1), mely valószínű, hogy a Folytassa Kleó című filmről kapta a nevét. A latin király elnevezést is több kutya kapta, már csak azért is, mert x-es neveket gyakran kaptak kutyák. Volt 5 Rex és 6 Rexi. Francia eredetű a Márki (1), mely őrgrófot jelent. Angol eredetű a Lord (1) és a Lordi (1).

Egyéb megfejthető nevek: Ezeknek a neveknek van jelentése, de a kutyákhoz nehezen kapcsolhatók. 3 Burkus található. A név a poroszok népies neve volt, de a mesebeli burkus királyra is utalhat. A Bambi (1) őrizheti a korábban divatos kátrányszármazékú magyar üdítő nevét, meg egy filmbeli őzre is utalhat. 1-1 esetben fordul elő a Civil, Csillag, Cumi, Divat, Fattyú és Filkó név. Kedvelt a Fickó név, melyből 13 volt. Az angolul hölgyet jelentős Lédi nevet 2 kutya viselte, a német lány eredetű Médit pedig 1. Egy kutya kapta a latin Lux (= fény) nevet. Volt egy Maxi, ami lehet férfi becenév is, volt egy Pisztoly, egy Piszti. A Tarzán a hajdani ponyva és a belőle készült film nevét idézte. A Tüsi (1) utalhat a tüskés szőrére. Volt egy Virág, egy Vöcsök és egy Pösze nevű kutya. Egy részük sejthető, hogy honnét származik, nagy részük nem, vagy indulatszóként, vagy más szónak az elferdítéseként keletkeztek. Előfordulhat, hogy összeíráskor elírták a nevet. Ilyenek az Anek (1), az Asztor (1) esetleg a csillag görög nevével függhet össze. Gyakori név volt a Blöki (3), a Bobi (30). Lehet esetleg férfi becenévből. További nevek: Csuli, Csiszter, Dejszi, Fifi, Kvantó (1-1 esetben). 2 kutya viselte a Dixi, Dodó, Riszti, Tuci nevet. Népszerű a Foxi (7) a Floki (3) és a Lexi (4) név is. A Lulu (1) elnevezés a népszerű énekesnő nevéből is származhatott. A Muki (1) jelentéktelen embert jelent, ha erről kapta a nevét. 1-1 esetben fordul elő a Pancsi, a Ricsi, Rédi, Rolf, Szokó, Sudi, Sziszi, melyek lehetnek becézett személynevek is.

Ismeretlen eredetű nevek:

Vannak olyan nevek is, melyeknek eredetét nem tudtam egyértelműen azonosítani.

(A fenti anyag az 1977-es honismereti pályázatra készült szöveg szerkesztett változata. Érdekes lenne napjainkban egy hasonló felmérést készíteni a mostani kutyanevekkel az internet korszakában.)

Fodor István Ferenc
helytörténeti kutató

Kun települések összefogása: kiállítás a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékbe történő felvételéért

2017. július 7-én, Törökszentmiklóson, a Szentmiklósi Napok programsorozat keretén belül, ünnepélyes keretek között, S Kovács Ilona nyitotta meg a **Kunok kincse: a kunhímzés** kiállítást, melyet augusztus 25-ig láthatták az érdeklődők. Hogy mi adta a kiállítás apropóját, egy nem kun településen? Egy közös cél érdekében tett összefogás, ami már régóta köztudott és tapasztalható a nagykunsági települések között: a kunhímzés magyar szellemi kulturális örökség listájára való felterjesztése.

A kunmadarasi Hímzőkör munkái ***Fotó: B. A.***

Néprajzosként, érdeklődési köröm a díszítőművészet jelene. Több mint 10 éve a Nagykunság kunok lakta településeit járva a kunhímzés jelenét kutatom. Az idők alatt szívügyemmé vált a hímző asszonyok, szakkörök tevékenységének figyelése. Munkájuk adattárazása, rögzítése. És mindennemű segítségnyújtás feléjük.

A kunhímzés továbbéléséért és átörökítéséért a Kunság területén és azon túl, a következő településeken indultak el különféle kezdeményezések: Abádszalók, Berekfürdő, Karcag, Kisújszállás, Kunhegyes, Kunmadaras, Kunszentmárton, Törökszentmiklós, Túrkeve. De a felsoroláshoz kell írni Bácsfeketehegyet (Feketics – Vajdaság), Kunhegyes testvérvárosát és Bácskossuthfalva (Kossuthfalva, korábban Ómoravica – Vajdaság) Kunmadaras testvérvárosát is.

Dicséretes és példa értékű, a kun települések hímző asszonyainak összefogása, egymásnak való segítségnyújtásuk érdekkülönbözőségek, irigységek nélkül.

Elsődleges céljuk, a kun identitástudat díszítőművészetükkel való erősítése. Továbbá az, hogy a mindennapok részévé tegyék azt. Rendkívüli szoros kapcsolatot tartanak egymással.

Ismerik és segítik egymás munkáit, tevékenységeit. Közös programokat szerveznek. A hímző körök fontos feladatnak tartanák az átlagéletkoruk fiatalítását. Szeretnének lelkes fiatalokat is bevonni, megtanítani, hogy tovább örökítsék a kunhímzés hagyományát. Sajnos, kitartó érdeklődő egyelőre nagyon kevés akad, de reméljük, egyre többen lesznek a követők.

Összetartozásuk és közös céljuk érdekében, mindegyik Nagykun települések helyi értéktárába és a Megyei Értéktárba is bekerült a kunhímzés.

A jelen kiállítás a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékére való felkerülés egyik fontos kritériumának megfelelésére és bizonyítására jött létre, úgy mond pillanatok alatt.

Jelölési kritérium: „*A jelölő fél, esetenként az érintett önkormányzatok, valamint a közösségek, csoportok és egyének elkötelezettségének mértéke és megnyilvánulási formái (max. 3500 karakter) Az örökség-elem megőrzésében nagy szerepe van annak, hogy az érintett egyének, csoportok, közösségek, társadalmi szervezetek és intézmények milyen mértékben fejezik ki elszántságukat, elkötelezettségüket és milyen módon tudnak együttműködni. Ez a pont mutatja meg, hogy az érintettek rendelkeznek-e az elem megőrzése iránti elszántsággal és elkötelezettséggel, továbbá, hogy a jelölő fél és esetenként az érintett önkormányzat is elkötelezte magát amellett, hogy támogatja a megőrzési erőfeszítéseket azzal, hogy kedvező feltételeket teremt azok megvalósításához.*”

Bán Andrea munkái. Fotó: B. A.

A törökszentmiklósi Ipolyi Arnold Könyvtár, Múzeum és Kulturális Központ igazgatónőjét, Medgyessy Klárát, kerestem fel a kiállítás megrendezésének ötletével és céljával június elején. Szinte pillanatok alatt rábólintott, és támogatásával biztosított e nemes ügyben. Alig két nap alatt meg lett a kiállítás időpontja. A Szentmiklósi Napok keretén belül. Nagy örömömre szolgált, hogy egy ilyen nagy volumenű programsorozat nyitó rendezvényeként mutathatták meg a kunhímzők a munkáikat és ismertethették meg az érdeklődő közönséggel a kunhímzést.

Az időpont leegyeztetése után egy pár óra elteltével, a kunhímző körök és hímző asszonyok lelkes támogatását élvezve, elkezdtem szervezni a kiállítást. Három hetem volt rá, de egy nap alatt elkészült. A logisztikai feladatokat is beleértve. Ebből is látszik az a mérhetetlen összefogás a cél érdekében.

Kiállításon részt vett települések hímzői és hímző körei:

- **Berekfürdő, Bereki Alkotó Kezek:** Nagy Lajosné, Oláh Piroska, Schmotzer Ibolya
- **Karcag:** N. Pádár Ágnes, Pinczésné Soós Gyöngyi
- **Kisújszállás, Morgó Hímzőkör:** Monoki Annamária, Pápai istvánné, Majláth Antalné, Pardi Józsefné, Kovácsné Bulkay Julianna, Somogyi Ferencné, Horváth Lászlóné, Csótai Lajosné
- **Kunmadaras:** Bozsó Sándorné, Gozsovics Jánosné, Hernk Gáborné, Új Imréné, Sipos Sándorné, Vincze Lászlóné
- **Kunhegyes, Kun Kézmű Szociális Szövetkezet:** Bagi Andrásné, Bereczné Soós Erzsébet, Házi Istvánné, Nagy Ferencné, Ságiné Kiss Beáta, Szatmári Anita, Szántósi Sándorné, Szentpéteriné Lévai Mária, Tar Sándorné
- **Túrkeve:** Nagy Istvánné
- **Törökszentmiklós:** Bán Andrea

Kunhegyes hímzőinek munkái ***Fotó: B. A.***

N. Pádár Ágnes munkái ***Fotó: B. A.***

Panorámakép a kiállításról ***Fotó: B. A.***

Szeretnék köszönetet mondani, azoknak, akik, gondolkozás nélkül „IGEN"-t mondtak a kiállítás kezdeményezésére, segítettek a szervezésben, hogy megvalósulhasson.

Külön köszönöm a kun települések hímzőinek, hogy „egyként", azonnal és lelkesen támogatták az elképzelésemet, és elhozták gyönyörű munkáikat.

A Szentmiklósi Napok programsorozatán belül, nemcsak a törökszentmiklósiak és a környékbeliek, de testvér-településeinkről érkezők is megismerhették Magyarország egyik legrégebbi szőrhímzését. Bízom benne, hogy a hamarosan beadásra kerülő jelölési adatlap méltó helyére emeli a kunhímzést: a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékébe.

Bán Andrea néprajzkutató

Az Alánok útján idén is

Mint az utóbbi években megszokhattuk, idén is jász delegáció utazhatott ki az Orosz Konföderáció részét képező Észak-Oszétia–Alánia Köztársaságba. Az oszét Nemzeti Kapcsolatokért felelős Minisztérium ebben az évben is megrendezte az „Alánok útja", oroszul Аланский след elnevezésű rendezvénysorozatot. A táborba ukrajnai, kazah, tadzsik, franciaországi, grúz és litvániai oszét diaszpórák képviselőin kívül a magyarországi jászok delegációját hívták meg. Mivel az oszétok számon tartják, hogy a jászok ősei a Kaukázus északi vidékéről indultak el, mielőtt letelepedtek volna a mai Jászságban, testvérként gondolnak ránk.

Jászberény Városa elfogadva az Oszét Nemzetiségi Minisztérium meghívását, ötfős, fiatal kutatókból álló delegáció kiutazását támogatta és fedezte utazási költségeit. A csapat Hortiné dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum igazgatója javaslatára a következő módon állt fel: Dr. Farkas Kristóf Vince, a Jász Múzeum történész-muzeológusa, Cseh Dániel történész – történelem tanár, Jancsik Balázs régészet szakos egyetemi hallgató, Erdő Éva tolmács, valamint a delegáció vezetőjeként én, mint a Jász Múzeum régész-muzeológusa.

Az Аланский след elnevezésű rendezvénysorozat 10 napos volt, melyből hetet Észak-Oszétiában, hármat pedig Dél-Oszétiában töltöttünk. A szervezők előzetesen egy nem túl sűrű programtervet küldtek át nekünk, úgyhogy arra készültünk, hogy sok szabadidőnk lesz megismerni a fővárost, Vlagyikavkazt. A tervekkel ellentétben nagyon sűrű programokkal vártak bennünket, a 10 nap alatt nagyon kevés szabadon tölthető időt hagytak nekünk. Emiatt azonban egyikünk sem bánkódott, mert a rengeteg program rendkívül sokoldalú és tartalmas volt. Mivel a sok érdekes program rengeteg helyet igényelne, ezért most csak egy rövid áttekintést adok közre az Oszétiában eltöltött 10 napról. Augusztus 5-én indultunk el Jászberényből, és a több mint 4.000 km-es repülőút végén, Moszkvai átszállással Mineralnije Vodü nevű településen szálltunk le. Innen egy körülbelül 240 km-es utazás után megérkeztünk a Kaukázus lábához. A szállásunk a Terek folyóra néző Vlagyikavkaz szállóban volt.

Az első napokban a fővárossal ismerkedtünk. Meglátogattuk a csatlakozási emlékművet, mely az oszétok Oroszországhoz való csatlakozására volt hivatott emlékezni, valamint a második világháborús emlékműnél is tiszteletünket tettük. Voltunk a város legmagasabb pontján lévő úgynevezett Kék templomban, ahol a pópával, Igor Kusovval izgalmas beszélgetésbe elegyedtünk a jászok történelméről. A második nap délutánján egy sajtótájékoztatón mutatták be a tábor résztvevőit. A sajtótájékoztatót Arszlan Cucijev, az Észak-Oszét – Alán Köztársaság Nemzeti Kapcsolatokért Felelős Minisztere irányította.

A jász delegáció tagjai: Jancsik Balázs, Cseh Dániel, Dr. Farkas Kristóf Vince, Gulyás András, Erdő Éva Temina Tuajeva filmrendezővel és Alla Gatikojevával. Fotó: I. Sz.

Következő nap meglátogattuk Zingvis 14. században épült erődjét, a mellette lévő temetőt, valamint Hidibusz kolostorát. Zingvis nagyon fontos, bevehetetlen erődje volt a középkori oszétoknak. A 14. században a Timur Lenk vezette csapatok szabályos hadjáratot vezettek a Kaukázusba az oszétok ellen.

A hegyekbe korábban, a 13. századi tatárjárás hatására behúzódó oszétokat akarták kiirtani. Az oszétok vagy elbújtak a Kaukázus bevehetetlen hegyei között, vagy ilyen bevehetetlen erődöt építettek, mint a zingvisi. Az erőd aljában utólag vájtak ki egy bejáratot, eredetileg a hegy tetejéről lehetett lereszkedni. Az erődben saját vízellátás, forrás volt, és a környező területeket sikeresen lehetett innen védeni. A napot a Bocce éttermében töltöttük, és oszét táncokat tanultunk inkább kevesebb, mint több sikerrel.

A következő, 4. napon Vlagyikavkaz két múzeumát, a Koszta Hetagurov Egyetem múzeumát és az Oszét Nemzeti Múzeumot látogattuk meg.

A kiállítások rendkívül gazdagok voltak. A Kaukázus lábánál már az őskőkorban éltek emberek, és nagyon gazdag régészeti emlékeket hagytak az utókorra. Az egyetemi múzeumban a kiállított tárgyak mellett bronzkori (Kubán-kultúra,) vaskori szkíta, valamint kora-középkori alán viseletrekonstrukciókat állítottak ki.

Külön élmény volt a középkori Alán királyságot bemutató vitrinben olyan asztragalosz-csontokat látni, mint amilyeneket Dr. Selmeczi László tárt fel a jász temetőkben. A Nemzeti Múzeumban pedig megismerkedhettünk a hagyományos oszét épületek elrendezésével, az oszét otthonok mindennapi használati tárgyainak több síkú, azaz materiális és spirituális jellemzőivel. Tehát azt is megtudtuk, hogy hogyan használták az adott tárgyat, például egy bográcstartó láncot, és hogy ez a tárgy az oszét szokásvilágban mit testesített meg, mint például az előbb említett lánc jelentette a családot, az összetartást. Este pedig az oszét-jász kapcsolatok mentorának, Temina Tuajeva rendező legújabb, a kitajokról szóló filmjének az ősbemutatóján vettünk részt.

Az 5. napon Cej-be kirándultunk. Útközben megálltunk Nyikolai Khodov monumentális Uasztürdzsi szobra mellett. Ez a szobor Oszétia jelképe. Uasztürdzsi az utazók és a harcosok védelmezője. A keresztény vallásban Szent Györgynek felel meg, aki legyőzte a sárkányt. Cej felé megtekintettük Rekom titkos szentélyét, de csak kívülről, ugyanis oda csak kivételes személyek léphetnek be ünnepek alkalmából. A szentély megtekintése után még egy gleccser lábához is felmentünk.

Következő nap a pirogsütés fortélyait próbáltuk eltanulni, majd egy kerekasztal beszélgetésen vettünk részt a főváros polgármesteri hivatalában. Ekkor a város vezetőjével, Borisz Albegovval a delegáció külön is részt vett egy baráti megbeszélésen.

A jász delegáció tagjai viseletbe öltözött oszét fiatalokkal *Fotó: I. Sz.*

Oszét táncok tanulása *Fotó: I. Sz.*

Az Alánok útja projekt résztvevői *Fotó: I. Sz.*

A 7. napon utaztunk át Dél-Oszétiába, melyet a világ legtöbb országa, így Magyarország sem ismeri el önálló államként. Jelenleg hivatalosan Grúziához tartozik.

Az utazás közben Észak- és Dél-Oszétia határához közel, az oszét nemzeti költő, Kozma Hetagurov szülőháza helyén álló múzeumban álltunk meg. Itt fogadta a delegációkat Vjacseszlav Bitarov Észak-Oszétia és Anatolij Bibirov Dél-Oszétia elnöke.

A határt átlépve az első falunál oszét szokás szerint utzamonga kehellyel, piroggal, saslikkal és sörrel fogadtak bennünket a helyiek. Majd a fővárosba, Chinvalba érve a helyi múzeumot látogattuk meg.

Oszétiában rendkívül fontos a történelem ismerete, mely a nemzeti tudatuk alapja. A történelem tárgyi emlékeinek bemutatására pedig nagy hangsúlyt fektetnek. A 2008-as polgárháború után, amikor Chinvalt szinte teljesen szétlőtték, elsők között volt a múzeum felújítása, és új kiállítás felépítése. Sajnos kiállítási katalógusuk még nincs, de ígértet kaptunk, hogy ha legközelebb kimegyünk, mind katalógust, mind szakirodalmat kapunk bőségesen.

A 8. napon először egy temetőben helyeztünk el virágokat a halottak emlékére, majd az egyetemen fogadtak bennünket az egyetem vezetői. Itt nagy elismerést váltott ki, hogy a jászokat történészek és régészek képviselik. Délután a hegyekbe vittek fel bennünket. Először egy különleges tónál, az Erzo tónál álltunk meg, majd egy faluban egy hagyományos falusi ünnepen vettünk részt.

Dél-Oszétiában az utolsó napot a Szputnyik TV-ben kezdtük, ahol a jász, a tadzsik és a török delegáció egy-egy tagját kérdezték az újságírók. Majd egy 12. századi templomot, és egy 16. században épült erődöt látogattunk meg. Késő-délután egy vacsorával búcsúztattak bennünket a helyiek, és utaztunk vissza Észak-Oszétiába.

Az utolsó napon szabad program volt, majd este egy bankettel zártuk a tábort. Augusztus 16-án utaztunk haza élményekkel telve.

A tábor után célul tűztük ki, hogy itthon a Jászságban is híreljük a jászok keleti rokonainak, az oszéteknek vendégszeretetét, és megismertetjük a jászokkal az oszétok történelmét, hagyományait, kultúráját.

Gulyás András régész

A 80 éves Gubicz András jászkapitány köszöntése

Gubicz András jászkapitány születésnapi köszöntésére gyűltek össze szeptember 8-án Jászapátin, a Mézes Kávézóban a jászkapitányok, kapitánynék, és néhány jászsági polgármester. A köztiszteletben álló kapitány ebben évben töltötte be 80. születésnapját, amelyről kapitánytásai is illő módon meg akartak emlékezni.

Az ünnepelt munkásságát Borbás Ferenc jászkapitány ismertette, kitérve rendkívül sokoldalú és gazdag hagyományőrző tevékenységére, amelyet feleségével, dr. Csejtei Erzsébettel együtt évek óta nagy elkötelezettséggel végeznek. Ezután meglepetés műsorok következtek. Elsőként Molnár László, a szolnoki Szigligeti Színház művészének előadásában Petőfi Sándor: Szülőföldemen és Heltai Jenő: Szabadság című versét hallhattuk. Őt Kocsisné Kaszab Zsuzsanna követte, aki egy szép népdalcsokorral köszöntötte a kapitány urat. Ezután Molnár László népzenész Rákóczi korabeli dallamokat tárogatózott, Bolla János jászkapitány pedig énekkel kísérte. A műsor után a jelenlévők átadták a szeretet és a tisztelet ajándékait az ünnepeltnek, aki meghatottan köszönte meg a szép meglepetést. A születésnap vendégség finom ünnepi vacsorával zárult. Isten éltesse sokáig Gubicz András jászkapitány urat családtagjaival együtt!

Hortiné dr. Bathó Edit
múzeumigazgató

Pócs János országgyűlési képviselő és felesége köszönti az ünnepeltet ***Fotó: ifj. Pócs János***

A születésnapi ünnepség vendégei ***Fotó: ifj. Pócs János***

Farkas Ferenc, a Jászsági Önkormányzatok elnöke köszönti Gubicz Andrást. Fotó: ifj. Pócs János

Kocsisné Kaszab Zsuzsanna népdalénekes. Fotó: ifj. Pócs János

Molnár László tárogatón játszik
Fotó: ifj. Pócs János

Jászkun Kapitányok Tanácsa Fülöpszálláson

A jász- és kunkapitányok október 28-án, Fülöpszálláson tartották hagyományos őszi tanácskozásukat. Dr. Bálint György regnáló kiskunkapitány meghívására népes vendégsereg érkezett a fülöpszállási Községi Könyvtárba, ahol a szívélyes házigazdák jó szóval és finom pálinkával fogadták a kapitányokat, kapitánynékat és a muzeológusokat. Dr. Bálint György kiskunkapitány köszöntő szavai után a Herpay Vilmos Iskola Énekkara népdalcsokorral kedveskedett a vendégeknek.

Dr. Bálint György kiskunkapitány
Fotó: B. E.

Sólyom János helytörténeti kutató
Fotó: B. E.

Ezután Sólyom János helytörténeti kutató a nemrégiben Lajosmizsén bemutatott Mizse nádorról szóló darab születéséről mesélt, majd Vass László, a Kiskun Múzeum munkatársa tekerőn dél-alföldi dallamokat játszott, amit a hallgatóság vele együtt énekelt.

Ezt követően a kapitányok és a munkájukat segítő muzeológusok átvonultak a Polgármesteri Hivatal épületébe, ahol sor került a tanácskozásra, amelyet Borbás Ferenc jászkun főkapitány vezetett. A napirendi pontok sorában a legfontosabb téma a 2018-ban sorra kerülő jászkun főkapitány választás, és a leendő főkapitány személye volt. A jászkun főkapitányt három évre választja meg a tanács. A most regnáló Borbás Ferenc mandátuma jövőre lejár, és a Nagykunság adja a következő főkapitányt. A Nagykunkapitányok Tanácsa egyhangúlag Györfi Sándor szobrászművész, emeritus nagykunkapitányt jelölte a főkapitányi tisztségre, amelyet Illéssy Ádám emeritus nagykunkapitány és Percz László emeritus jászkapitány terjesztett a kapitányi tanács elé. A kapitányok egyet értve a javaslattal, egybehangzóan megszavazták, hogy az elkövetkező három esztendőben Györfi Sándor töltse be a jászkun főkapitányi tisztséget. Ünnepélyes beiktatására 2018-ban kerül majd sor.

Vass László népzenész
Fotó: B. E.

Ezt követően szóltak a jövő évben megrendezésre kerülő Kun Világtalálkozóról, a Dobos Gergely jászkapitány által elkészített kapitányi honlapról. Az Egyebek napirendi pont során pedig több közérdekű téma megvitatására került sor.

A tanácskozás ideje alatt a kapitánynék Bálintné Csóti Gabriella kiskunkapitányné asszony vezetésével ismerkedtek a helyi kézművesek munkáival, majd ellátogattak Szőnyi József író emlékházába. A tanácskozás végeztével ünnepi ebéd következett a közösségi házban, amelynek néhány büszke kakas is áldozatául esett. A helyiek által elkészített rendkívül ízletes pörköltet a vendégek jó étvággyal fogyasztották, s hogy jobban csússzon, még finom borral is öblögették.

Csoportkép a fülöpszállási Polgármesteri Hivatal előtt *Fotó: Varga István*

A Jászkun Kapitányok Tanácsának tagjai köszönetüket fejezik ki dr. Bálint György kiskunkapitánynak, Bálintné Csóti Gabriella kapitányné asszonynak, a fiaiknak és minden segítőjüknek ezért a szép napért, amelyet Fülöpszálláson eltöltöttek.

Hortiné dr. Bathó Edit
múzeumigazgató

KÉPES RIPORT
A jász hímzés és a jász viselet 21. századi tovább éléséről

Misinkó Csilla és Horti István jász viseletben. Jászfényszaru, 2017 Fotó: Rácz Attila

Fehér-Mártonffy Sarolt jász hímzéses menyasszonyi ruhában. Hímezte: Görbéné Dobos Amália Jászágó, 2005 · Fotó: I. P.

Bódi Tamás és családja jász viseletben 2016 · Fotó: Nagy István

Jász mintás keresztelő paplan, Jásztelek. Készítette Fülöp Istvánné. Fotó: I. P.

Kalup Gyula és felesége jász viseletben 2016 · Fotó: Nagy István

Hlavacska Adrián és családja jász viseletben, 2016 · Fotó: Nagy István

Besenyi Péter és családja jász viseletben Jászberény, 2016 Fotó: Gorácz József

LAPZÁRTA

Rendszeres és alkalmi szerzőink figyelmébe ajánljuk, hogy a következő lapszámunk 2017. december végén jelenik meg. A kéziratokat és a fotókat elsősorban e-mailen legkésőbb 2017. november 20-ig kérjük eljuttatni a szerkesztőségbe.

* * *

Lapunk a Jászsági Önkormányzatok Szövetsége támogatásával jelenik meg.

REDEMPTIO

A jász és kun települések honismereti lapja

Megjelenik kéthavonta

Kiadja a Jász Múzeumért Alapítvány
Felelős szerkesztő: Hortiné dr. Bathó Edit
A szerkesztőbizottság tagjai:
Bugyi Gábor, Farkas Kristóf Vince,
Kókai Magdolna
Előkészítési munkák: Bugyi Gábor
A kiadó és a szerkesztőség címe:
5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.
Tel./fax: 57/502-610
E-mail: jaszmuzeum@gmail.com
www.jaszmuzeum.hu

ISSN 1218-9553

Nyomdai munkák: ARTANDER Kft.
www.artander.hu